BORDO SİYAH

DÜNYA KLASİKLERİ - TİYATRO

ELEKTRA

SOPHOKLES

ÇEVİREN: CÜNEYT ÇETİNKAYA



DÜNYA KLASİKLERİ ■ SOPHOKLES ELEKTRA

B S

ELEKTRA

SOPHOKLES

ÇEVİREN: CÜNEYT ÇETİNKAYA

DÜNYA KLASİKLERİ

TİYATRO

TASHİH

ESEN GÜRAY: 1961'DE İSTANBUL'DA DOĞDU. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ESKİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜNDEN MEZUN OLDU. 1978 YILINDAN BERİ YAYINCILIK SEKTÖRÜNDE DÜZELTMEN OLARAK ÇALIŞMAKTADIR. GELİŞİM YAYINLARI, SABAH KİTAPLARI VE TURGUT YAYINCILIKTA UZUN YILLAR ÇALIŞTI. BORDO SİYAH DIŞINDA İŞ-KÜLTÜR YAYINLARI VE CUMHURİYET KİTAPLARINA DA DIŞARIDAN DÜZELTMENLİK YAPMAKTADIR.

YAYINCI SERTİFİKA NO 15553 **ISBN** 978-605-4439-20-1

BASIM TARİHİ: İSTANBUL - TÜRKİYE ARALIK 2010

BS YAYIN BASIM DAĞITIM REK. ORG. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
FATİH CADDESİ ALAYBEY SOKAK NO: 28/B ZEMİN KAT
MERTER GÜNGÖREN İSTANBUL / TÜRKİYE
TEL: (0212) 505 99 70 (pbx) FAKS: (0212) 505 99 75
MERTER V. D. 187 061 1123 e-mail: bs.yayin@gmail.com

BASKI: EZGİ MATBAACILIK SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.
SANAYİ CAD. ALTAY SOK. NO:10 ÇOBANÇEŞME/YENİBOSNA-İST.
TEL: (0212) 452 23 02 - 654 94 18 FAKS: (0212) 654 94 13
HALKALI V. D. 3840046734 e-mail: ezgimatbaa@gmail.com

TÜM HAKLARI BS YAYIN BASIM DAĞITIM REKLAM ORGANİZASYON SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ'NE AİTTİR. İZİNSİZ KOPYALANAMAZ, ÇOĞALTILAMAZ, KULLANILAMAZ.

DÜNYA KLASİKLERİ

ELEKTRA

SOPHOKLES (İÖ 496/494-İÖ 406): YUNAN TRAGEDYA ŞAİRİ. ATİNA YAKINLARINDAKİ KOLONOS'TA DOĞDU. BİR SİLAH YAPIMCISININ OĞLUYDU. İYİ BİR EĞİTİM GÖRDÜ. İÖ 468'E DOĞRU TİYATROYA BAŞLADI. UZUN YAŞAMININ SONUNA KADAR SAHNEYE BAĞLILIĞINI SÜRDÜRDÜ VE PARLAK BAŞARILAR KAZANDI. SAYILARI YÜZDEN FAZLA OLAN TRAGEDYALARINDAN GÜNÜMÜZE ULAŞAN BAZILARI ŞUNLARDIR: *AIAS, ANTIGONE, ELEKTRA, OIDIPUS KOLONOS'TA.*

EDİTÖR

VEYSEL ATAYMAN: 1941'DE İSTANBUL'DA DOĞDU. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'NDE ALMAN DİLİ VE EDEBİYATI VE FELSEFE ÖĞRENİMİ GÖRDÜ. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ MÜTERCİM TERCÜMANLIK BÖLÜMÜNDE UZUN YILLAR DERS VERDİ. HALEN AYNI BÖLÜMDE YÜKSEK LİSANS DERSLERİNE GİRMEYE DEVAM ETMEKTEDİR. FELSEFE, SİNEMA VE EDEBİYAT ALANINDA ÇOK SAYIDA MAKALE, DERLEME VE TELİF KİTABI YAYINLANDI. ÖZELLİKLE SİNEMA HAKKINDAKİ ÖNCÜ DEĞERLENDİRMELERİ NEDENİYLE HATIRI SAYILIR BİR HAYRAN KİTLESİNE SAHİP OLAN ATAYMAN, ÇEŞİTLİ YERLERDE VERDİĞİ SEMİNERLERLE OKURLARIYLA TEMASINI HEP SICAK TUTTU. BORDO SİYAH YAYINLARI'NIN DÜNYA KLASİKLERİ EDİTÖRLÜĞÜ GÖREVİNİ YÜRÜTTÜĞÜ SIRADA ÇOK SAYIDA DÜNYA KLASİĞİNE EDEBİYAT SOSYOLOJİSİ ÇERÇEVESİNDE ÖNSÖZLER VE NOTLAR YAZDI. YÜZE YAKIN ÇEVİRİSİ YAYINLANDI. 2009 YILINDA DİL DERNEĞİ TARAFINDAN TÜRKİYE'NİN EN PRESTİJLİ ÇEVİRİ ÖDÜLLERİNDEN BİRİ OLAN ÖMER ASIM AKSOY ÖDÜLÜ'NE LAYIK GÖRÜLDÜ.

ÇEVİREN

CÜNEYT ÇETİNKAYA: 1972'DE DOĞDU. ANKARA'DA YUNAN DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRENİMİ GÖRDÜ. ESKİ YUNANCA ORİJİNALLERİNDEN ÇEVİRDİĞİ ANTİK KLASİKLER ARASINDA *SOKRATES'İN SAVUNMASI* VE *ŞÖLEN* (PLATON), *KRAL OİDİPUS* VE *ELEKTRA* (SOFOKLES) VE *ANTİK YUNAN LİRİKLERİ*-İKİ CİLT (KOSTAS TOPOUZIS) VARDIR.

SOPHOKLES

Yunan tragedya yazarı Sophokles İÖ 497/6-406/5 yılları arasında Atina'da yaşamış; eserleriyle, kendisinden 25 yaş daha büyük olan Aiskhylos (525/4-456/5) ile 12 yaş küçük olan Euripides (485/4 – 407/6) arasında, birleştirici ara halka olarak önemli bir yer tutmuştur. Sophokles antik tiyatronun içeriğinden çok, sahneye koyma uygulamasına yaptığı katkılarla yenilikçi adımlar atmıştır.

Sophokles'in antik çağdan günümüze ulaşan güvenilir bir yaşamöyküsü bulunduğunu söylemek güçtür; bugün eldeki tek kaynak, adı bilinmeyen bir yazarın başka yaşamöykülerinden derlediği, tarihi belirsiz bir metinden oluşmaktadır. Gerçi buradaki bilgiler antik çağa ilişkin başka kaynaklarca desteklense de, onlarda da Sophokles'in hayatıyla ilgili veriler zaten çok sınırlıdır. Attika'da, Atina yakınlarındaki Demos Kolonos'ta, Sophillos adlı varlıklı bir silah imalatçısının oğlu olarak dünyaya gelen Sophokles, hayatın nimetlerinden çok iyi yararlanmış, mükemmel bir eğitim alma imkânı bulmuştu.

Dönemin önde gelen müzikçilerinden Lampros'tan müzik dersleri aldığı, kendisinden yaşlı olan tragedya yazarı Aiskhylos'la beste ve koreografi çalışmaları yaptığı sanılmaktadır. İyi bir güreşçi olduğuna ilişkin bilgileri de bunlara ekleyebiliriz. Sophokles o dönemde, iyi bir eğitim ve yetişmenin ölçüleri olan bu ve benzeri donanımlarıyla Atina'nın entelektüel çevrelerine girmiş ve dönemin önde gelen kişileriyle tanışıp onlarla dostluklar kurabilmiştir.

Sokrates'in Savunması metninin önsözünde belirttiğimiz gibi, İÖ V. yy. başlarında Med savaşları Atina'yı büyük bir deniz gücü haline getirmişti. Büyük bir donanma oluşturan Atina, 480'de müttefikleriyle birlikte denizde Salamis zaferini kazanmış, bunu karada ve denizde başka başarılar izlemiş, gücünden ve saygınlığından yararlanan Atina büyük bir konfederasyon ya da birlik kurma yoluna gitmişti. İÖ 415 yılından 405 yılına kadar yenilgilerle dolu süre ise, Atina'nın, daha doğrusu Attika Birliği'nin ihtişam ve gücünün sarsıldığı; bir güvensizlik ve bunalım atmosferinin, politik belirsizliklerin yaygınlaştığı dönemdi. Bu güvensizlik ortamında, Atina'nın uzaklarında, Sicilya ve Ege'de oluşan sofistik düşünce, aydınlanmacı, rasyonel ve kuşkucu niteliğiyle merkezce tehdit olarak algılanacaktı. Sophokles'in hayatı, bu yönden bakıldığında, sadece biri kendisinden yaşlı öteki genç iki ünlü tragedya yazarı arasında birleştirici bir halka oluşturmakla kalmıyor, ilginç bir şekilde, Atina'nın doruktan çalkantılara ve belirsizliklere doğru evrildiği bir dönemi de birbirine bağlıyor. Onun ölümü, Sokrates'in neredeyse düzmece bir mahkemeyle ölüme mahkûm edilişinin (399) altı yıl öncesine rastlıyor.

Sophokles'in, yükselişin doruğu sayılan Salamis zaferinin kutlamaları sırasında erkek çocuklardan oluşan bir koroyu yönettiğini öğreniyoruz elimizdeki bilgilerden. Ancak etkinliği sanatsal düzlemle sınırlı kalmamış; bugünün diliyle söylersek, "resmi" görevler de yüklenmiştir.

İÖ 443-442 yılları arasında az önce değindiğimiz konfederasyonda, Delos Birliği'ndeki müttefiklerinden vergi toplayan Atina'nın hazine görevlilerinin başkanlığını (hellenotamias) üstlenmişti; 440'ta ayaklanan Samilere karşı girişilen savaşta Perikles'in emrindeki on komutandan biriydi. Byzantion'lu Aristophanes'e ait olduğu sanılan "Antigone"un önüne eklenmiş "Tartışma" bölümünde, bu oyunun etkisinin Sophokles'in komutan seçilme-

sinde payı bulunduğu ileri sürülür. Plutarkhos da Sophokles'in ikinci bir kez komutan (strategos) seçildiğine işaret eder. Sophokles ayrıca Danışma Meclisi üyeliği yapmış, Atina'nın resmi kültlerinde rahip olarak da görev üstlenmiştir. Olgunluk çağı başında S. Nikostrate ile evlenmiş, oğlu Iophon da büyüdüğünde yine tragedyacı olarak ünlenmiştir; ama asıl tanınmış olan, Sophokles'in Theoris'ten olan ve onun ölümünden sonra, "Odipus Kolonos'ta" oyununu sahneye koyan (401) gayrimeşru oğludur.

Sophokles'in ilişkiler kurduğu entelektüel ve politik hayatın önemli kişileri arasında ünlü politikacı Perikles, övgüyle kendisinden söz ettiği tragedyacı arkadaşları Aiskhylos ve Euripides'in yanı sıra Herodot, Kos'lu İon, Phidias, sofistlerden Anaxagoras ve muhtemelen Sokrates de bulunmaktaydı.

Sophokles'in döneminin, Atina devletinin en çalkantılı yıllarına rastladığını söylemiştik. Antik çağdan kalma yaşamöyküsünde yabancı ülkelerde elçilik görevinde bulunduğuna ilişkin bilgi de bulunmaktadır. Yaşadığı dönem Attika Deniz Federasyonu'nun kuruluş ve çöküş aşamalarını, Pers savaşlarını, Atina'nın Perikles yönetimi altında yaşadığı yükselme dönemini, Sparta ile yaşanan buhranları, Peloponez savaşlarını kapsadığına göre, hayatı ile eserleri arasında yakın bir ilişki bulunduğu ölçüde, Sophokles'in eserlerinde dönemin tarihsel olaylarının izlerini aramaya hakkımız vardır; ama bu izleri bulmak, bu eserlerin çok azı günümüze ulaşabildiği için oldukça zordur. Bu eserlerde, dönemin olaylarının yoğunlaştırılmış, özümsenmiş izdüşümlerinden söz etmek mümkündür belki. Dönemin eğilimleri, politikaları, entelektüel akımları, mitosla harmanlanarak sunulurken, tek tek olaylar bu mitik örgünün içinden ayrıca tarihsel gerçeklikler olarak öne çıkartılmazlar.

Yukarıda verdiğimiz kaynak "Vita"da sözü edilen 123 oyunundan 114'ü bilinmektedir; bu, oldukça iyi bir oran oluşturur. Antik çağda Plutarkhos,

Sophokles'in bütün oyunlarını toplamıştır. Bu 114 oyunun 30'u, Attika'nın Diyonizos bayramları ve bu bayramlarda oynanan komedi ve tragedyalardan, tragedyalar arasındaki bir tür yarışma festivali (lenaen) için hazırlanan "tetraloji"lerden, yani içeriksel bir bütünün üzerine kurulu, dört parçadan oluşur. Eusebios, Sophokles'in bize ulaşamamış olan bir üçlü ile (triptolemas), henüz 25 yaşındayken 468 yılında yarışma oyunlarının oynandığı Diyonizos Tiyatrosu'nda ilk büyük başarısını elde ettiğini yazar. *Antigone* (442), *Philoket* (409) ve ölümünden sonra sahnelenen *Odipus* (401) tragedyalarının sahneye ilk konuluşu, bugünün deyişiyle tam birer sansasyon olmuştur. Sophokles'in dört bölümlük 30 oyunuyla, öteki deyişle "tetraloji"leriyle, tam 20 kez yarışma birincisi olduğu sanılmaktadır. Günümüze ulaşmış 7 tragedyası, 7 adet farklı tetralojiden oluşmaktadır ve bu oyunların hepsi birden, Sophokles'in eserlerinin ne yazık ki yüzde 10'unu bile temsil etmemektedir. Sophokles tragedyalarının yanı sıra fragmanlar halinde satiristik oyunları da bütünün devede kulak bir mirasıdır. Bu çok sınırlı zeminden hareketle Sophokles ve oyunları hakkında bir yargıya varmanın zorluğu ortadadır; bu bağlamda Sophokles araştırmalarında el yazmaları, papirüsler aracılığıyla bize ulaşmış belgeler de dikkate alınmaktadır. (Bkz.: S. Radt, yayına hazırlayan, TGF, IV, 1977) Bunların yanı sıra Sophokles'in elejiler (ağıtlar), paeon'lar (övgüler) ve koro için düzyazılar yazdığı da ileri sürülmektedir.

Sophokles'in eserleri 60 yıllık bir zaman düzlemine yayılır, dolayısıyla karşımızda müthiş üretken bir yazarın bulunduğunu söylemek mümkündür; Sophokles hakiki savaş da dahil olmak üzere birçok alanda başarılı olmuş, çok sevilmiş ve etkisi uzun yıllara yayılmıştır. Anlaşılan Sophokles, döneminin ve çağdaşlarının 'sanat zevkine', eğilim ve anlayışlarına denk düşen ifade araçlarını bulma başarısını göstermiş, böylelikle site-toplumunun, oyunlarına

özel bir anlam ve önem vermelerini sağlamıştır. Ölümünden kısa bir süre sonra Diyonizos Tiyatrosu'nun içine bir heykelinin dikilmesini belki de site-toplumu üzerindeki bu etkisine bağlamak yanlış olmayacaktır.

Sophokles birçok yönden Attika Tiyatrosu'nun yenilikçi tragedya yazarlarının başında yer alır. Kendisine örnek olarak Aiskhylos'u almış, buradan hareketle gerek sahneleme gerekse oyunun içeriği düzleminde 'dönemin tarzına' ve beğenisine uygun eserler ortaya koymuştur. Bu yenilikçi adımların başında, yukarıda değindiğimiz içerik bakımından bir bütün oluşturan, birbirini izleyen dört parçadan oluşmuş 'tetralojileri', öteki deyişle antik tiyatronun 'klasik' tiyatro oyunu geleneğinin içerik çatısını terk ederek, bütünlüklü tek parçalara yönelmesi yer alır. Aiskhylos tragedyaya ikinci oyuncuyu sokmuştu; Sophokles bir adım daha atarak üçüncü oyuncuyu da sahneye sürer; böylelikle tragedyaya bir üçüncü 'rol' girer. Bu gelişme, dikkatlerin oyunun içeriği ve bütünüyle birlikte artık 'oyuncuya', role kayması demektir. Dolayısıyla da oyunculuk önem kazandıkça, rol ile oyuncu arasındaki uygunluk arayışı da öne çıkmış, bizzat Sophokles kendi oyunlarında rol almaktan geri kalmamıştır. Ayrıca koro şarkıcılarının sayısını da 12'den 15'e yükseltmek yine Sophokles'in yenilikleri arasında yer alır. Gerek oyuncu sayısının gerekse de koro şarkıcılarının sayısının artması, oyuna tartışılmaz bir canlılık getirmiş olmalı; eylemin akışı hızlanmış, gerilimin dozu yükselmiş, sonuçta dramatik yapı gevşeklikten kurtulup iyice gerilmiştir. Ağırlık oyunculara, oyunun tek tek figürlerine kayınca, daha önce oldukça tekdüze bir etki yapan koro bütünün önemli bir parçasına dönüşerek yepyeni bir işlev edinmiş, bütün içinde apayrı, yalıtılmış bir bölüm gibi durmaktan kurtulmuştur. Fona görüntü yerleştirme geleneğinin başlangıcı da yine Sophokles tiyatrosunun bir özelliği olarak karşımıza çıkıyor. Ske-

nografi, yani sahne resimlemesi yönünde atılan ilk adımlarla birlikte dramatik efekti artırıp gösterici etkiyi yoğunlaştırmak, mekânı daha iyi tanımlamak ve atmosfer oluşturmak da mümkün olmuştur. Sophokles oyunlarının seyircisi, Yunan sanat tanrıçalarını, Diyonizos ayin düzeneğine bağlı tarikat üyelerini (thiasos), eğik bastonu, beyaz ayakkabıları sahnede görünce epey şaşırmış olmalı.

Sophokles oyunların içeriği bakımından da geleneksel, klasik antik tiyatro karşısında eleştirel, yenilikçi bir yol izler demek yanlış olmaz. Her ne kadar kendine örnek aldığı Aiskhylos gibi o da ağırlıklı olarak Troya ve Thebai efsane alanı içinde yer alan Odipus, Elektra, Aias, Philoktetes ve benzeri mitolojik figürlere oyunlarında yer vermiş ve bu figürleri, gözüpek, ödünsüz kahramanlar gibi anlatmışsa da, onları artık birer 'titan', yani tanrısal güçlere sahip devler soyunun temsilcileri gibi sunmamıştır. Ayrıca bu kahramanlar, Sophokles oyununda o geleneksel patetik, süslü, yapay dillerini kaybeder, doğal, konuşulan dile daha yaklaşırlar. Bu müdahale kendisini özellikle koronun dilinde iyice belirginleştirir; koro daha az, daha öz cümleler ve sözlerle, taşı gediğine oturtur.

Sophokles'in, figürlerini ve onların derin acılarını trajik bir biçimde anlatmakla birlikte, kendisinin dengeli, ruhsal çalkantılardan uzak, neşeli, en önemlisi inançlı bir kişi olduğunu kaynaklardan öğreniyoruz. Çağdaşlarınca "tanrılara inanan" biri olarak anılan Sophokles'in dindar kimliği oyunlarına da yansımış, tragedyalarında tanrılar ile insan arasındaki çatışmayı ya da ilişkiyi öne çıkarmıştır. Ne var ki, Sophokles bu düzlemde de ileri yönde bir adım atmış, o zamana kadar tanrıların son sözü söyledikleri tanrılar-insan ilişkisinin kalıp anlayışından uzaklaşarak, insanı, dolayısıyla insan ile tanrılar arasındaki ilişkiyi olabildiğince öne çıkarmıştır. Tanrılarla insan birbirine kesinlikle zıt, bir tür antitez ilişkisi oluşturmazlar onun oyunlarında

ve tanrılar, öyle insana tamamen yabancı, bambaşka bir dünyadan insana hükmeden güçler olma özelliğini kaybederler. Yunan mitolojisindeki tanrıları kabul etmekle birlikte Elektra, Antigone gibi kadın karakterlerin çatışması ön plana çıkar. Sophokles'ten daha genç olan Euripides ise tanrılarla insan arasındaki karşıtlık ilişkisine tamamen son verecek, insanı öne çıkartacak, örneğin öç alan bir kadın, bunu tamamen insani duygularla yapacaktır. Sophokles'te de insansal, ağırlık kazanıp öne çıktıkça, daha bir bireyselleşecek, yapıp ettiklerinde, çektiği acılarda, her şeye yön veren kader kadar kendisinin de payı ve sorumluluğu bulunacaktır. Gerçi kader, tanrılara inancı belirleyici olan Sophokles için reddedilmemesi gereken bir etmendir, tanrının yazdığı bir şey olarak kabul edilmesi gerekir, ayrıca tanrısal planlar insanın eylem ve varoluşunu belirleme özelliğini yitirmezler; ama artık, keyfî işleyen, rastlantısal bir kaderin yerine, hedefi olan, rasyonel bir gerekçesi bulunan, bu yönüyle de insan eylemiyle ilintili bir kader vardır karşımızda. Az önce belirttiğimiz gibi, Euripides'te ise, artık insan eylemi ile tanrının girişimleri arasında hiçbir bağlantı kalmayacaktır.

İnsan, dünyanın düzenini anlayıp kavrayabilecek durumda değildir; ancak erdemli, dürüst davranıp, kibri, küstahlığı, haddini bilmezliği bir yana bırakabilirse, bu dünyanın düzeni hakkında sınırlı bir kavrayışa ulaşabilir Sophokles'e göre. Kaldı ki örnek davranış ve eylemler, tanrılarca ille de ödüllendirilme anlamına gelmezler; ama yanlış adımlar, kibir ve gurur, anında cezalandırılır; çünkü hayatın en yüce ilkesi toplumun normlarına ve yasalarına boyun eğmektir. Hayat insafsız, korkunç olabilir; hesaba kitaba uymayabilir; insanın başına nelerin gelebileceğini önceden bilmek imkânsızdır; ama bütün olup bitenin, hayata yüklenen acıların arkasında yüksek bir düzenin bulunduğunu kabul etmek gerekir. Dolayısıyla Sophokles için acı, insa-

na büyüklük ve güç kazandıran ve aynı zamanda onu tanrılardan ayırt eden, iyileştirici, sonu hayırlı bir sınavdan başka bir şey değildir. Zaafları olan, güçsüz bir hiçtir insan; buna rağmen yetenekler geliştirebilir, güç elde edebilir; ama bunlar anında, kolayca olumsuz düzleme kayabilir; aşırı kibir, küstahlık, haddini bilmezlik şeklinde ortaya çıkıp insana acılar, dertler getirebilir.

Sophokles figürleri oyunlarda merkezi konumdadırlar ve sarsılmaz ilke ve düşüncelerin ısrarlı temsilcisidirler. Kişiler çok başarılı karakterize edilmişlerdir; ona, trajik ironinin, düşünce derinliğinin ve ifade gücünün ustası denmesi herhalde boşuna değildir. Tragedyaların başlangıcında, gizli, örtük bir alay gitgide sonda ortaya çıkar; parçalar ilk oyunlarında birbirinden net ayrılmış iki bölüm oluştururlar; bu iki bölümün karşılaştırılması sonucunda eylemin anlamına doğru sokulmamız mümkün olur. Koronun rolünün değişmesi ve üçe çıkartılan oyuncu sayısı Sophokles tragedyalarının kendi içinde tutarlı, kapalı bir bütün oluşturmalarını sağlamıştır. Salt koroya dayalı bir temsil biçimi onun aracılığıyla gelişip 'dramatik oyunda' yetkin biçimini bulmuştur.

Kaynaklar

Sophokles hakkında elimizde sınırlı da olsa birincil kaynakların bulunması sevindiricidir. İÖ 2.-1. yüzyıldan kalma anonim bir Sophokles'in hayatı metni (=Vita), Plutarkhos'un *De profectibus in virtute*'si, vb. metinlerin yanı sıra, Sophokles oyunları, başka birçok tragedya gibi, İÖ 3. yüzyılda İskenderiye'de Bizanslı Aristophanes tarafından elden geçirilip biraraya toplanmışlardır. Aristophanes'in önünde, İÖ 340/30 yılları arasında retorikçi Lykurgos'un, yine bugünün diliyle, 'korsanlığı' engellemek ve yanlış, eksik, kusurlu kopyaları önlemek için, üç büyük tragedya yazarının devlet arşivine hazırladığı, sahiciliği nispeten su götürmez örnekler

bulunuyordu. Ptolemaios Philadelphos, bu örnekleri İskenderiye Kitaplığı için satın almıştı. Elimizdeki en iyi örnek, milattan 950 yıl sonra el yazısıyla yapılmış bir Bizans kopyasıdır. Bu örnek, 1423 yılında Aiskhylos'un eserleriyle birlikte Giovanni Aurispa tarafından Bizans'tan Floransa'ya getirilmiştir. Örnekler günümüzde 'Florentinus (Mediceus) Laurentianus' adı altında Medici Kitaplığı'nda korunmaktadır. Manuel Moschupulos versiyonu diye bilinen örneklerse (13./14. yüzyıl), güvenilirliği oldukça su götürür durumdadırlar.

Sophokles'in tragedyaları 16. yy'dan itibaren sahneye konmaya başlanmış, bir yüzyıl sonra da ilk çeviriler ortaya çıknuştır. Ama bu konuda söylenecek son söz, Sophokles'in asıl elyazmalarının hâlâ gerektiğince incelenmemiş olduğu ve araştırmacısını beklediğidir.

Oyunları

Sophokles'in külliyatını incelerken, göz önünde tutulması gereken çeşitli faktörler ve güçlükler bulunmaktadır. İçeriğe ve biçime yönelik incelemeler, oyunların ayrı ayrı yorumlanmaları, öteki tragedya yazarı çağdaşları ile karşılaştırmalar ve nihayet ölümünden sonraki etkisi, bu güçlüklerle sarmaşıp gelen inceleme alanlarını oluşturmaktadır. Başka sorunlar arasında asıl çözümü tartışmalara açık ama pek de o kadar önemli olmayan bir sorun da, oyunların kronolojik sırasıdır. Araştırmacılar üslup ölçütlerini göz önüne alıp bunları, başka tragedya yazarlarının tarihi belli, aynı konulu oyunları ile karşılaştırma yoluna gitmişlerdir; ancak günümüzde hâlâ tek tek parçaların hangi tarihe ait olduklarını ve birbirlerine göre nasıl bir sıra oluşturduklarını kesin olarak belirlemek mümkün olmamıştır.

Tarihi kesinlikle belli iki oyun bulunmaktadır: *Philoktetes* ve *Odipus*. Geri kalanlar ancak aşağı yukarı bir tarih çekmecesine yerleştirilebilirler. *Aias*'ın en eski oyun olduğu, *Philoktetes*'in ise geç döne-

mi temsil ettiği, Odipus Tyrannos'un orta döneme denk düştüğü konusunda araştırmacılar nispeten hemfikirdirler.

Şimdi, Sophokles'in *Elektra* dışındaki oyunlarına kısaca bir göz atalım:

Aias Mastigophoras

Oyun, Troya Savaşı'nda haddini bilmezliği ve kibri yüzünden ihanet edip sonunda kendisini öldüren kahraman Aias'ı konu alır. Bu Troya mitosu, sözünü ettiğimiz karakteristik ikili bölüm halinde yazılmıştır. Birinci bölüm Aias'ın intiharına kadar olan gelişmeleri anlatır, ikinci bölüm onun toprağa verilmesiyle ilgilidir. Anlaşılacağı gibi oyun, tek tek olayları anlatmak yerine, bu olayların sonuçları üzerinde durur. Çıldıran Aias, kendisini kılıçla öldürür, ikinci bölümde çevresinin bu ölüme tepkisi ve gömülme sorunu öne çıkar. Aias'ın intiharı, Sophokles'in yorumunda, onurunun kırılmasına bir tepki olarak değil de, utancının bir sonucu olarak sunulur. Aias, kahramanlık ödülünün kendisine değil de Odysseus'a verilmesine tepki gösterip onu ödüle layık gören komutanlar Agamemnon ve Menelaos'la birlikte Odysseus'u da öldürmeye yeltenir. Tanrıça Athena araya girer. Aias bunun üzerine utançla kendi canına kıyar. Öyleyse ölümü aşırı gururun ve ölçüsüz bir bencilliğin sonucudur, dersek yanlış bir yorum yapmış olmayız. Sophokles bu yorumuyla Troyalı kahramanın uzlaşmaz tavrını, inatçılığını teşhir ederken, boyun eğmez, ödünsüz karakteriyle kahramanına ölümden başka seçenek bırakmaz. Sophokles aynı oyunda Odysseus'u kendi dünya görüşünün temsilcisi olarak Aias'ın karşısına yerleştirir. Uzlaşmalara açık, uyumlu, ideal insan olan Odysseus, Aias gibi ısrarlı, ödünsüz ve geri dönülmez bir noktadan hayatı karşısına almak yerine, gerçekliğe ve şartlara uyum sağlamayı bilmektedir.

Antigone

İÖ 442 yılında Diyonizos Tiyatrosu'nda sahneye konan *Antigone*, dünya edebiyatının ilk 'direnme' parçasıdır. Alman tiyatro yazarı ve teorisyeni B. Brecht'in yorumunda, oyunun bu yanı iyice öne çıkartılır; ancak direnme öğesinin tek yanlı abartılması, parçanın karmaşık ifade gücünü, etkisini açıklamayı da engellemiştir denebilir. Bu oyunun konusu da Thebai mitoloji alanından alınmıştır ve tragedya, ilkece iki bölümlük bir oyun olarak kurulmuştur. *Aias*'ın birinci bölümünde, kahraman oyunun merkezindedir; *Antigone*'da, Antigone, ikinci bölümde oyunun ağırlık merkezini oluşturur; ancak bu oyunda, birinci ve ikinci bölüm, *Aias*'a göre çok daha bütünleşmiş, az çok uyumlu bir birlik oluşturur. *Antigone*'da karşımıza tanrısal hakikat ve insanın gözünün körlüğü ya da hakikat yanılsaması teması çıkar. Antigone ile Kreon birbirine zıt karakterleri ve farklı hayat anlayışlarını temsil ederler. Uzlaşma tanımayan, kendisinden emin, bencil Kreon, kibir ve gururuna kapılıp tiran olur ve makul, aklı başında, ölçülü bir karakter olan Antigone'u karşısına alır. Yine de Sophokles'in bir siyah-beyaz, iyi-kötü zıtlığı içinde bu iki farklı insanı karşı karşıya koyduğunu söyleyemeyiz. Eski Yunan tragedyasının en tanınmış oyunlarından biri olan *Antigone*'da, aile bağları ile devlet, krala bağlılık ile erkek kardeşine bağlılık arasında sıkışıp kalan ve bir seçim yapmaya mecbur olan eski Thebai kralı Odipus'un kızı Antigone, tanrısal yasalar ile insanların koyduğu norm ve yasalar arasında da ikincilere karşı çıkarak suçlu duruma düşer.

Antigone, Thebai'ye karşı savaştığı için Kral Kreon tarafından hain ilan edilen kardeşi Polyneikes'in ölüsünü, Kral Kreon'un buyruğuna, başka bir deyişle devletin ve insanların koyduğu yasalara aykırı davranarak, dinsel yasalara uygun bir şekilde gömünce ölüme mahkûm edilir. Çünkü Kreon, cesedin gömülmeden öylece bırakılmasını emret-

miştir. Antigone yasağı dinlemeyip kardeşinin bedenini toprakla örter. İkinci bölümde oyunun ağırlık merkezini oluşturan Antigone, kapatıldığı zindanda canına kıyar, bu arada kâhin Tiresias, Kral Kreon'u kararından dönmesi konusunda uyarmış, ama Kreon ona kulak asmamıştır. Bu inadının sonucunda, Antigone'un nişanlısı, oğlu Haimon ve karısı Euridike'in canlarına kıydıklarını öğrenen Kreon da dünyada yapayalnız kalır. Kreon site-devletinin yasalarını ödünsüz bir biçimde mutlaklaştırdığı için suçludur; bu anlamda Kreon, aslında devlet yararını temsil etmekten çok inadı, haddini bilmemesi ve ölçüsüzlüğü yüzünden bu yasa ve normlara zarar vermekte, dolayısıyla bütünün çıkarlarını korumaktan aciz bir zorba düzeyine düşmektedir. Antigone ise, yasaları kendi ölçüsüzlüğüne alet eden Kreon'un karşısında, insan ürünü olsa da devletin ve düzenin yasalarını hiçe saydığı için suçlu duruma düşmekten kurtulamaz.

İnsanın duygularının, kibrinin, inadının, onun zekâsını devreye sokmasına engel olmaması gerektiğini, kendisine ve topluma karşı yerine getirmesi gereken görevleri bulunduğunu, onu bu görevlere yönelten yazılmamış genel geçer yasalara, normlara uymanın zorunlu olduğunu mu anlatır Sophokles bize? En azından yaşlılık döneminin üç oyunu, *Elektra*, *Kolonoslu Odipus* ve *Philoktetes*, bu yasa ve normları zekâsıyla kavramış, onlara boyun eğmeye hazır insanları öne çıkardığına göre, bu değişmez yasalara akıl yoluyla uyum sağlamanın, Sophokles'e göre ölçülü, huzurlu bir hayatın şartı olduğunu söyleyebiliriz.

Fransız yazarı Jean Anouilh, *Antigone*'u yepyeni bir yorumla sunar (1944). Sophokles'teki Kreon ile Antigone arasındaki uzlaşmaz çatışmanın yerini, bu oyunda, varoluşçu bir dramatik gerilim almıştır.

Trakhiniai

Bu tragedyanın, Euripides'in *Alkestis* tragedyası ile ilintisine bakılarak İÖ otuzlu yıllarda yazılmış olma olasılığı üzerinde durulur (438-41). Sophokles'in en zayıf ve önemsiz oyunlarından biri olarak kabul edilmesi, yazara büyük bir haksızlık sayılabilir; çünkü teması bakımından günümüzde bile güncelliğini koruyan evlilik sorunu üzerine bir oyundur bu. Karşımızda antik bir evlilik dramı bulunduğunu söylemek doğru olacaktır. Olaylar Yunan mitoloji kahramanı Herakles ile onun sevgisini yeniden kazanmaya çalışan karısı Deianeira ve ikinci kadın İona çevresinde gelişir. Evlilik burada kadınların erkeğe sahip olma kaygılarının üstünde bir kurum olarak belirir.

Gerçi Herakles ile Deianeira'yı birbirine bağlayan güç aşktır, ama onları ölüme götüren etmen de, yine olumsuz bir ilişkiye dönüşen aşktır. Kadının eşine olan aşırı düşkünlüğünün sonuçlarını tartışan oyun, kadının erkeğe sahip olma çabası ile erkeğin sürekli dışarıya yönelme eğilimi arasındaki gerilimi ve karşıtlığı ele alıp, bu çatışmanın aileyi çöküntüye götürüşünü gösterir. Tragedyanın 1. bölümünde merkezdeki figür olan kocasını bekleyen Deianeira, kocası Herakles'in (2. önemli figür) bir sevgilisi (İona) olduğunu öğrenince ona, Nessos'un sihirli iksirine batırılmış bir elbise yollar, sonra hatasını geç de olsa kavrayıp kendini öldürür; zehirin etkisini atlatan Herakles ise kehanet doğrultusunda odun yığınları üzerinde kendisini yakar.

Odipus Tyrannus

Tragedyanın baş kahramanı, kaderinden kaçmaya çalıştıkça ona daha çok yaklaşan Thebai kralı Odipus'tur. 430 tarihinde yazıldığı tahmin edilen bu tragedyada Korinthos kralı Polybos'u babası, onun karısını da annesi sanan Odipus, babasını öldürüp annesiyle evleneceği yolundaki Delphoi kehanetinin gerçekleşmesini önlemek için Korinthos'u terk

eder. Thebai'ye giderken, yolda çıkan bir kavga sırasında bilmeden asıl babası Laios'u öldürür; kenti Sfenks'ten kurtardığı için de Thebai kralı olur, bilmeden dul kraliçe İokaste ile yani öz annesiyle evlenir ve ondan çocukları olur. Ne var ki, kehanetten haberi olan öz babası, oğlunun kendisini öldürüp öz annesiyle evleneceği yolundaki kehaneti boşa çıkartmak için yıllar önce Odipus'u ölüme terk etmiştir. Babasının Polybos değil de öldürdüğü Laios, annesinin de evli bulunduğu, çocuklarının annesi İokaste olduğunu öğrenen Odipus, Delphoi kehanetini kendi elleriyle gerçekleştirdiğini fark edecektir. Öz annesi ve eşi İokaste utancından kendisini asar; gözlerini kör eden Odipus'u, oğulları Thebai'den kovar; Odipus kendi hayatıyla ilgili korkunç gerçekle, gözleri dış dünyaya kapalı durumda dolaşıp durur. Kızı Antigone'nin rehberliğinde Attike'nin içlerine kadar gider ve sonra Kolonos'ta esrarengiz bir biçimde ortadan kaybolur. Thebai efsaneleri arasından alınmış bu konu, Sophokles eserleri arasında en popüler olanıdır.

Sophokles'in daha önceki tragedyalarından farklı olarak Odipus figürü, oyunun bütünü içinde hep merkezi konumdadır ve tragedyanın bütünlüğünü sağlar. İnsan yeteneklerinin, insanın kendi aklına duyduğu güvenin boşluğunu gösteren bu tragedya, bir yanıyla, bütün genel geçer normlara, yasalara kuşkuyla yaklaşan ve bireyin aklını bir ölçü olarak alıp bütün değerleri ve inançları göreceleştiren sofistik düşünceye karşı bir tepki olarak da anlaşılabilir. Bilgi'nin, rasyonel düşüncenin en büyük güç ve kudret olma iddiasına karşı, kendi aklına güvenip kehaneti boşa çıkartmaya çalışan Odipus'un yenilgisini anlatan Sophokles, insanın kibrinin, her şeyi bilebileceği kuruntusunun boş olduğunu göstermek istemiştir. Doksan yaşına merdiven dayamış Sophokles, ikinci bir Odipus oyununu, *Kolonoslu Odipus*'u yazar. Oyunun, ölümünden 5 yıl sonra (İÖ 401), oğlu tarafından sahneye konduğunu daha önce belirtmiştik.

Odipus, kızı Antigone'nin yol göstericiliğinde Attike'ye gelip kendisine barınacak bir yer arar. Kolonoslular tarafından iyi karşılanan Odipus, yakınlardaki koruluğun Eumenides'lere ait olduğunu öğrenir. Kral Thesesus onu sarayına davet eder. Bu arada iki tarafın birbiriyle çekiştikleri Thebai'de, kâhin, Odipus'a ya da onun mezarına sahip olacak tarafın iktidarı ele geçireceğini söylemiştir. Kreon ve Polyneikes sırayla kehanetin gereğini yerine getirmeye çalışırlar; ancak sürgün Odipus'a sahip olma önerileri geri çevrilir. Öfkelenen Kreon, Antigone ile İsmene'yi kaçırırsa da Theseus onları geri getirir. Odipus, sonunda, kâhinin kendisine, hayatının son bulacağını söylediği yer olan kutsal korulukta şimşekler ve gökgürültüleri arasında ortadan kaybolur.

Bu kez Odipus kahramanlaştırılmıştır. Babasını öldürmüş, annesiyle yatmış lanetli bir hükümdar değil, kendisine kucak açmış sitenin koruyucusu, başından geçenlere aklıyla anlam verebilmiş bir tanrı elçisi, Atina'nın koruyucu tanrısıdır. İnsan zekâsının bir tür yeniden doğuşundan söz edebiliriz bu tragedyanın yorumunda. Kolonoslu Odipus zekâsının, aklının sınırlarının bilincine vardıktan sonra, kahramanlar çevresine alınır. İhtiyar Sophokles, zekâyı, genel geçer, her şeyin üstündeki değerlerin ve normların var olduğunu kanıtlayan bir araç olarak göstermekte, değişmez yasaları kavrayan insanın huzuru bulacağını söylemektedir. Kör Odipus, Kolonos'a dönüp orada huzur içinde ölümünü bekler.

Elektra (MÖ 417), *Philoktetes* (MÖ 409) ve *Kolonoslu Odipus* daha önceki oyunlar karşısında üslup ortaklığı bakımından uyumlu bir birliği temsil ederler; bölümler önceki oyunlardaki gibi, ayrı ayrı ağırlıklar taşımazlar; tek bir merkezi karakter ya da figür, baştan sonra bütün eylem akışını çekip götürürken, olaylar sona doğru gelişmeye başlar ve eylem dorukta son bulur.

Philoktetes

Yunan mitolojisinde Oiti dağında oturan Malialıların efsanevi kralı Philoktetes okçuluğuyla ünlüdür. Troya Savaşı'na katılan Philoktetes bir yılan tarafından sokulur; yarasının çıkardığı dayanılmaz koku nedeniyle Odysseus'un önerisiyle terk edilir ve on yıl sonra Makhaon tarafından iyileştirilir. Philoktetes, efsanede, Troya önündeki son savaşlara katılıp Paris'i öldüren kişidir.

Sophokles'in ölümünden az önce yazdığı (İÖ 409) oyunda hastalanan Philoktetes ıssız bir adaya bırakılır. Gelgelelim bir kâhin, Yunanlılara, Troya'nın ancak Akhilleus'un (Aşil'in) oğlu Neoptolemos ve Herakles'in hedefini şaşırmayan yayına sahip olan yaşlı savaşçı Philoktetes'in okçuluk desteğiyle ele geçirilebileceğini söyler. Genç savaşçı Neoptolemos, Odysseus'la birlikte kurnazlığa başvurarak yaşlı kahramanın Troya Savaşı'na katılmasını sağlamak üzere adaya gider ve orada onmaz hastalığıyla pençeleşen kahraman Philoktetes'in güvenini kazanır. Troya'da zafer kazanmayı akıllarına koymuş Yunanlılar, çıkarları için gerekeni yapmakta, adaya gidip kahramanın güvenini kazanmaya, bu amaç doğrultusunda oku şaşmaz kahraman Philoktetes'i kandırmaya çalışırlar. Politik çıkarlar ve yasalar ile ahlaksal yasalar arasındaki bu çatışmada, kendisine güvenmiş olan Philoktetes'i aldattığı için utanç duyan Neoptolemos'un vicdanı ile girıştiği hesaplaşma da öne çıkar. Bir kez daha kişilerin duyguları, iç hesaplaşmaları tragedyanın eylem motorunu oluşturur. Sonuçta Herakles araya girer ve Philoktetes'e Yunanlıların istekleri doğrultusunda davranmasını söyleyip sorunu çözer.

Sophokles, girişte de belirttiğimiz ve "Elektra"da açıkça gördüğümüz gibi, antik Yunan tiyatrosuna sadece önemli biçimsel yenilikler getirmekle kalmamış, tanrıları olduğu gibi kabul etmekle, onların insanların hayatına yaptıkları müdahaleleri reddetmemekle ve Yunan mitolojisine saygı göstermekle

birlikte, kahraman ile mitolojik güçler arasındaki çatışmayı, hırslarına, öfkelerine ve de dürtülerine yenilen insanların birbirleriyle giriştikleri mücadelelerle tamamlamış, biçim ve içerik olarak az çok ikiye bölünmüş tragedyayı, kahramanını bir mekik gibi kullanarak, uyumlu dokunmuş bir bütün içinde toplamıştır. Aristoteles'in *Poetika*'da, onun Odipus'unu sıkça örnek olarak vermesi, bu oyunu yetkin bir tragedya örneği olarak gördüğünün kanıtıdır.

METNİN TÜRÜ VE ÇEVİRİSİ KONUSUNDA SINIRLI BİR AÇIKLAMA

Antik Yunanistan'da doğduğu kabul edilen tragedya, diyonizos kültünden ve yarı dini-yarı edebi bir tür olan dithyrambos'tan türemiştir. Yunancası *tragodia*, Latincesi *tragoedia*'dır. Yunanca *tragos* (keçi); *ode* ezgi, şarkı, anlamlarının birleşmesinden oluşan sözcük, kökeni bakımından "kurban olarak seçilen keçiye söylenen şarkı" anlamına gelmektedir. Tragedya, komedya'nın (güldürünün) yanı sıra drama'nın, yani tiyatronun başlıca türlerinden birini oluşturur.

Atinalı Thespis'in, ilk oyunlarında bir şarkıcı olan khoryphos'un yerine bir oyuncuyu geçirdiği, bu oyuncunun karşısına da koroyu yerleştirdikten sonra, oyuncuya bir ya da daha çok rol vererek tragedyanın temelini attığı kabul edilmektedir. Atina sitesi bu yeni oyun türünü beğenip mali sorunlarını çözünce, türün de önü açılmış olmalı. Sophokles'e ayırdığımız bölümde sözünü ettiğimiz yazarlar ve ozanlar arasındaki yarışmalar, tragedya türünün gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur.

Aiskhylos, Sophokles ve Euripides'in eserleri sayesinde tragedya'nın klasik biçimini İÖ 4. yy'ın ortasında kazandığını biliyoruz.

Çatışmanın Kaynağı

Tragedya, nesnel-toplumsal itici güçlerin yönlendirdiği hayat ile birey arasındaki ilişkinin nasıl olduğu ya da olması gerektiğine ilişkin görüş ve anlayışa bağlı olarak, içerik yönünden değişip durmuştur. Örneğin, Antik Yunanistan'ın mitolojik dünya-

sında, dünyaya, hayata yön verdikleri düşünülen tanrılar, tanrısal güçler, yarı tanrılar, daimonia'lar* ve bunların benzerleri, elle tutulur, gözle görülür varlıklar gibi algılanmış ve tasarlanmışlardır. İnsanları cezalandıran, bağışlayan, kendi aralarında da çekişmekten geri kalmayan, bireyin dışında kurumlaşmış olan bu tanrısal güçler âlemi ile kahramanın çatışması, trajik eylemin dinamiğini oluşturur.

Üretim ilişkilerinin çok az karmaşık olduğu, hiyerarşik Yunan "Polis" toplumunda kahraman, inatçı, haddini bilmez, hırslı, ölçüsüz biri olarak tanrıların öğüt ve uyarılarına kulak asmadığı, ya küstah, haddini bilmeyen (*hybris*) ya da bilgisiz (*ate*: körleşmiş, aklını tanrılarınkinden üstün gören) biri olduğu için kendi sonunu hazırlar.

Rönesans'a gelindiğinde, laikleşen dünya tablosunda, *dinsel-mitolojik* antik dünya görüşü yerini artık tektanrılı dinlere bırakmış, toplumsal yapı karmaşıklaşmaya doğru evrilmiş, bireyi etkileyen güçler de nesnel ve zorunlu toplumsal, doğal yasalar olarak kendilerini belli etmeye başlamışlardır. Modern devletlerin ortaya çıkmaya başladığı bu süreçte, mitolojik güçlerle soylu kahramanlar arasındaki çatışma da, kişisel-ahlaki bir sorumluluğun temsilcisi olarak anlaşılmaya başlanan birey ile mevcut toplumun nesnel yapısı arasındaki gerilimin alanına taşınmıştır.

Biçim ve Çeviriye Yansıması

Yunan tragedyası, biçimsel özellikleri bakımından, iç içe geçmiş iki tür metin parçasından oluşur: *Dramatik* bölümleri oluşturan parçalar ile *koro*'yu oluşturan parçalar. Dramatik bölümler *jambik trimeter* denen ritmik, uyaksız bölümlerdir. Bunlar da *prologos* (giriş), *epeisodion* (tek tek sahneler) ve *exodos*, yani son episodu izleyen bitiriş şarkısından

---

* Bkz. "Sokrates'in Savunması" Bordo Siyah Klasik Yayınları.

oluşur. Koro ise *parodos* (giriş şarkıları) ve *stasimon* (koro sahnede yerini aldıktan sonra müzik, dans ve hareketler eşliğinde söylenen şarkılar) diye adlandırılan iki biçim sunar.

Dramatik bölümlerle koronun bölümleri metin olarak büyük üslup farkı gösterir. Bu farklılık, karşımıza çeviri bakımından belirtilmesi gereken önemli bir sorun çıkarmaktadır.

Çeviri özellikle manzum metinlere, şiire oldum olası yenilegelmiştir. Bu tür metinlerin çevirmeni, içerik, anlam, imge, mecaz, ses, uyak, vezin vb. düzlemlerde dolaşırken, tercihine göre, bu düzlemlerden birine ya da bir ikisine ağırlık vermeye karar verince, öteki kimi düzlemler mecburen "ihmal" edilmektedir. İyi bir manzum metin ya da şiir çevirisi, herhalde az çok her düzlemin hakkını verebilen "ideal" bir çeviridir.

Biz, dramatik bölümlerin çevirisi ile koro bölümlerinin çevirisi arasında biçimsel bakımdan bir ayrım gözetmenin, çeviriyi tam bir deneme çevirisine dönüştürebileceğini düşündük. Tragedyanın bütününü, Avrupa dillerine yapılmış çevirilerde izlenen yöntem doğrultusunda, elden geldiğince mısralara göre ayırıp, metni çevirmeye çalıştık. Ancak sözdizimsel yapılar farklı dillerde birbirini tutmadığı için de, mısra uzunluğunu, zorunlu olarak, Türkçe sözdiziminin bozulmaması kaygısını duyarak düzenledik. Dolayısıyla sözdizimsel yapıyı fazla hırpalamadan, "mısrayı olabildiğince kollama" kaygısıyla devrik cümleli, içeriklerin duygusal vurgularına, tragedya türünün patetik atmosferine uygun bir yol aradık.

Elbette bu çeviri, yöntemi bakımından, en başta "*anlamı*" kaygı olarak öne çıkartan bir "öneriden", bir arayıştan fazla bir şey olma hakkı talep edemez.

Yayınevimiz, Sophokles tragedyalarından ünlü *Antigone* ve *Oidipus*'u hazırlarken, çeviri ve metne yaklaşımımız konusunda gelecek uyarılar için şimdiden teşekkür eder.

"ELEKTRA" TRAGEDYASININ MİTOLOJİK TEMELİ

"*Elektra*"nın konusu, önce Aiskhylos'un "*Agamemnon*", "*Khoephoroi*" ve "*Eumenides*" adlı üçlemesinde, Sophokles'ten sonra ise, tahminen 413'te Euripides'in "*Elektra*" tragedyasında karşımıza çıkar.

Bu tragedyanın arkasındaki Pelops oğulları efsanesini burada kısaca özetlemek istiyoruz:

Tantalos'un iki oğlu vardır; Atreus ve Thyestes. Her ikisi de Argos'ta hükûm sürmektedir. Bir tartışma sonucunda, Thyestes Argos'tan kaçmak zorunda kalır; kaçarken de kardeşinden günün birinde intikamını alabilmek için yeğeni Pleisthenes'i de beraberinde götürür. Pleisthenes büyüyünce de Atreus'u, yani çocuğun kendi öz babasını öldürmesini sağlamak için, yeğenini Argos'a gönderir. Atreus oyunu bozar, ancak idam ettiği gencin kendi öz oğlu olduğunu anlayınca, bu kez kardeşi Thyestes'in iki oğlunu öldürtür; Mykenia kalesinde kardeşiyle barışması onuruna verdiği sözde yemekte oğullarının etini babalarına yedirir.

Oğullarını kaybeden Thyestes'in Aigisthos adında bir üçüncü oğlu daha vardır. Atreus'un, yani amcasının soyundan intikam almak ona düşer. Bu arada amcası Atreus'un da iki oğlu olmuştur: Agamemnon ve Menelaos. Agamemnon, Mykenia ve Argos'ta hükûm sürmektedir ve Klytaimnestra ile evlidir; kardeşi Menelaos ise Sparta kralıdır ve güzelliğiyle ünlü Helena ile evlenmiştir. Paris, Helena'yı Troya'ya (Truva'ya) kaçırınca, Agememnon Akhalıların ordusunu kendi kumandası altında toplar.

Gelgelelim rüzgar bir türlü esmek bilmez ve gemiler limanda hapis kalırlar. Agamemnon da kızı Iphigenia'yı Tanrıça Artemis'e kurban edip rüzgarın esmesini sağlar.

Kızının, kocası tarafından kurban edilmesine öfkelenen kraliçe Klytaimnestra, genç âşığı Aigisthos'un yardımıyla kocası Agememnon'u baltayla öldürür. Agememnon'un büyük kızı, okuyacağınız tragedyanın kahramanı Elektra, kardeşi Orestes'i kurtarıp saraydaki güvenilir, bilge bir eğitmene teslim eder ve onların kaçıp babasının dostu Krisa kralı Strophios'a sığınmalarını sağlar.

Agememnon'un, ölümünün ardından Aigisthos ve Klytaimnestra evlenir, Mykenai'de hükûm sürmeye başlarlar.

Klytaimnestra yeni kocası Kral Aigisthos ile birlikte Elektra'ya sarayda hizmetçi muamelesi yapmaya başlar. Bu arada yetişkin bir erkek olacak kadar büyüyen Orestes, Delphoi (Delfi) kâhinine danışıp babasının katillerinden nasıl intikam alması gerektiğini öğrenir. Mykenai'ya gelen Orestes, hileyle saraya girip annesini ve Kral Aigisthos'u öldürür.

Sophokles tragedyası, efsanenin buraya kadar olan bölümüne oldukça sadık kalmış; bu intikamı ise, adaletin sağlanması için şart, oyundan çıkartılması gereken bir ders gibi sunmuştur.

Efsaneye göre, insan öldürenlerin peşine takılan intikam perileri Erinye'ler Orestes'in sonunda çıldırmasına neden olurlar. Ancak ona acıyan Tanrı Apollon, Orestes'i Hermes'in yönetiminde Atina'ya yollar. Atina'nın Tanrıçası Athene de onun Erinye'lerden kurtulmasını sağlar.

ELEKTRA

KİŞİLER

EĞİTMEN

ORESTES

ELEKTRA

KORO, Mykenai kadınları

KHRYSOTHEMİS

KLYTAİMESTRA

AİGİSTHOS

KADINLARDAN BİRİ

BİR KADIN

(Argolis ovasındaki Mykenia kalesi üstünde yer alan Pelops oğullarının sarayı.[1] Sarayın önünde tanrı heykelleri, solda Hera tapınağı. Eğitmen,[2] Orestes ve Pydales ile birlikte sahneye çıkar.)

PROLOG

Eğitmen:

Troya'da bir zamanlar orduyu yöneten sen,
Agamemnon'un oğlu, bak işte,
her zaman görmeye can attığın yerler.
İşte eski göz ağrın Argos.
Bak, atsineğinin ısırdığı İnakhos'un kızının[3]
kutsal korusu.
Bak Orestes! İşte sürülerin koruyucusu
tanrının

---

1 Saray: Metin boyunca, özellikle başka yabancı dillere, ev, ocak, yuva anlamlarıyla çevrilmiş. Metnin içindeki çağrışımına göre, biz de saray, ev, ocak kavramlarıyla karşıladık.

2 Eğitmen: Azra Erhat çevirisinde (1941) "mürebbi" olarak geçiyor. Almanca, İngilizce çevirisinde "yaşlı adam" deniyor. Biz "eğitmen"i tercih ettik.

3 İnakhos: Argolis bölgesinde akan bir nehrin tanrısı ve ilk Argos kralı. Zeus kralın kızı İo'ya âşık olmuş, ama Zeus'un kıskançlığıyla ünlü karısı Hera genç kızı beyaz bir ineğe çevirmiş, üstelik de başına bir atsineği musallat etmişti. Sinekten kurtulmaya çalışan İo, Argolis'ten kaçıp dünyayı dolaşmaya başlamış. İstanbul Boğazı'ndan da geçtiği için, eski Yunanlılar buraya "Bosporos", yani "İnek Geçidi" demişlerdir.

kurtları öldürdüğü Lykeios[1] meydanı ve
işte solda, Hera'nın ünlü tapınağı;
yaklaşıyoruz,
karşında altınla dolup taşan Mykenai'yı
görüyorsun,
işte Pelops[2] oğullarının kanlı sarayı.
Seni bir zamanlar, baban öldürülürken
senin kanından olan kız kardeşinin elinden
alıp
buradan kaçırmıştım.
Koruyup hayatını kurtardığıma ve bu yaşa
getirdiğime göre,
diyebilirsin ki, hazırım babamın intikamını
almaya.
İşte Orestes ve bizi konuk eden aziz Pylades,
hadi çabucak düşünelim, ne yapmamız
gerektiğini.
Çünkü güneşin parlak ışığı, çoktan
başlattı kuşların sabah şarkılarını ve
kaybolup gitti o yıldızlı, kara gece.
Bu nedenle, uyanmadan evde biri
ve çıkmadan dışarı, danışın birbirinize.
Durduk yerde zaman yitirmeye gelmez,
olgunlaşmıştır artık eylemin vakti;
geciktirilemez.

---

1 Lykeios: Tanrı Apollon'un lakabı. Sözcüğün kökeni bilinmemektedir. Sophokles, yaygın olan ve "kurt" anlamına geldiğini kabul eden açıklamayı doğru bulur. Apollon kültünde kurt figürlerine rastlamak mümkündür, örneğin Argos kentinin sikkeleri kurt figürleriyle süslenmiştir.

2 Pelops: Tantalos'un oğlu, Lydia kralı, Atreus ve Thyestes'in babası, Agamemnon'un atası. Pisa'da hâkimiyeti ele geçirip Peloponez yarımadasına ismini vermiş.

Orestes:

Sen, en sevgilisi erkeklerin ve benim
hizmetkârım!
Açıkça gösteriyorsun bana, ne duygular
beslediğini, ne kadar erdemli olduğunu.
İyi cins bir at, yaşlansa da
yitirmez cesaretini hiçbir tehlike karşısında!
Ve nasıl hâlâ dimdik tutarsa kulaklarını,
sen de öyle
cesaret vererek bize, peşinden yürüyorsun
önden gidenin.
Öyleyse dinle ve kulak ver, kararlaştırdığımız
şeye,
açarak kulaklarını ve tart laflarımı,
yanlış bir şey çıkarsa ağzımdan, düzelt o
zaman söylediklerimi.
Pythia'ya, kâhinler[1] yerine gittiğimde,
öğrenmek için, cezalarını nasıl çekmeleri
gerektiğini katillerinin babamın
o canice eylemlerinden ötürü;
Apollon, güneş tanrısı Phoibos[2] verdi bana,
şimdi duyacağın şu cevabı:
Silahsız, donanımsız ve tek başıma, kalkansız
ve de ordusuz
ama kurnazca, gizlilikle, almalıymışım
kendi ellerimle öcümü.
Öyleyse, artık duyduğumuza göre tanrının
buyruğunu,
önce sen git, bulur bulmaz bir yolunu
bu saraya ve dikkat et olup bitene, söylenene ki,
bize de anlatabilesin tamı tamına bildiğin
her şeyi.

---

1 Delphoi (Delfi) kentine bağlı Apollon tapınağının kâhini.
2 Apollon'un başka bir ismi; nurlu, parlak anlamında.

Endişelenme, bu yaşında
onca zamandan sonra tanıyacaklar diye seni.
Hiçbir şey anlamayacaklardır; korkma,
çünkü, o uzun yıllar içinde
soylu bir ak düşmüş saçlarına! De ki onlara:
Bir yabancısın, Phokis'ten buraya
yolladı seni Phanotheus,[1]
onların en büyük silah arkadaşı.
Yeminler edip inandır onları Orestes'in feci
şekilde,
tekerlekler altında kalıp öldüğüne; savrularak
uçarcasına giden arabadan, Pytho'daki[2]
savaş oyunlarında.
Aynen böyle de onlara; ama biz
buyurduğu gibi tanrının, babamın mezarını
donatalım önce armağanlarla, sonra da
başımızdan kestiğimiz saçlarla;
geri dönelim taşıyarak ellerimizle, tunçtan
kül kabını,
hani şu, bildiğin gibi, yakındaki ormana
sakladığımız.
Sözlerle aldatarak getireceğiz onlara
sevindirici haberi,
bedenimin çoktan alevler içinde kül olup
gittiğini.
Çünkü umurumda değil, sözde ölmüş olmam,
ölümsüzleşeceğim eylemimle, ünleneceğim!
Öyleyse,
işe yaradıktan sonra, kötü görünmüyor
hiçbir sözcük bana.

---

1 Phanotheus: Phokis kentinin kurucusu.

2 Pytho'daki savaş oyunları: Azra Erhat, kendi çevirisine düştüğü dipnotta, Pytho'nun Delphoi (Delfi) kentinin öteki adı olduğunu hatırlatıp, Sophokles'in bir zaman kaydırması, anakronizm yaptığını söylüyor. Ona göre, *Elektra* tragedyasının konusunu oluşturan olaylar yaşanırken, henüz Delphoi oyunları ortada yoktu.

Kaç öldü deneni gördüm geri döndü; üstelik
öncekinden daha da fazla değer verildi onlara.
Nasıl seviniyorum, o sözümona mezarımdan
parlak bir yıldız gibi ışıldayacağıma
düşmanlarıma.
Ey baba toprağı ve sizler, tanrıları bu yerlerin
karşılayın beni, şans dileyin yollarımda bana!
Ve sen de öyle, ey baba evi;
çünkü senin için geldim buraya,
hak ettiğin gibi arındırmaya seni, tanrılar
tarafından yollanarak;
onursuzca döndürme beni geri!
Hayır, bırak gelecekteki esenliğinin temelini
atayım
ve gururlu yapını onarayım!
Bitiyor burada sözlerim; git artık
yaşlı dostum benim. Ve sinsice dön aralarına.
Kalk şimdi biz ikimiz de çıkalım!
Büyük işimizi yapmanın tam zamanıdır
unutma!

Elektra: (*Evden; uzun, yankılanan iniltiler, feryatlar duyulmaktadır.*)
Ah, Ah, zavallı, çaresiz ben!

Eğitmen:
Dikkat et! Bir hizmetçinin yanıp yakındığını
duydum sanki!

Orestes:
Sakın bu bahtsız Elektra olmasın? İster misin
bekleyip burada iniltilerine kulak
kabartalım?

Eğitmen:
Hayır, yapmayalım hiçbir şey,
gizli Apollon buyruğunu yerine getirene
kadar.
Önce babana sunularımızı verelim,
sonra güç ve zaferin yeşermesini bekleyelim.
(*Çıkarlar. Elektra girer*)

Elektra:
Ey kutsal ışık
ve dünyayı saran hava; kaç kez
duydunuz ağıtımı,
bağırmalarımı ve çaresizce dövdüğümü
kanlı göğsümü,
karanlık gece biter bitmez.
Bu melun evdeki acılı odalar!
Bilirsiniz geceler boyunca çektiğim acıları.
Babama yanıyorum, Ares'in[1]
uzak düşman ülkesinde öldürmediği,
ama annem, benim annem ve onun
oda arkadaşı Aigisthos
oduncuların kesmesi gibi meşeyi
bedenini ikiye böldüler onun
kanlı baltayla!
Ve yanan yakılan yok sana
benden başka, baba,
menfurca öldürülüşüne, utançlarla.
Fakat hayır, asla
susmasın ağıdım,
ve mezar başındaki acı şarkım,
gördüğüm sürece parıldayan ışıklarını
yıldızların,
ve her yeni gün

1 Ares: Savaş tanrısı.

çocuğunu öldürmüş o bülbül[1] gibi, feryadımı
yayacağım,
yankılansın dışarıya babamın evinin
kapılarından.
Ey Hades[2] ve Persephone'nin[3] evi,
ey yeraltındaki Hermes[4] ve sen egemen Ara,[5]
laneti buyuran tanrıça!
Ve sizler tanrı kızları, yüce Erinyeler
gizlice yukarıdan bakan, yatağı çalınanlara;
ve kadınları ellerinden alınanlara,
gelin, yardım edin, kurtarın beni!
Alın öcünü babamın
ve yollayın kardeşimi bana;
çünkü ben tek başıma artık,
tutamayacağım terazisini ağırlaşan acıların.
(*Mykenai kadınlarının korosu sahneye gelir*)

SARADOS (*Koronun giriş şarkıları*)

---

1 Yunan mitolojisine göre, Atina kralı Pandion'un iki kızı varmış: Prokne ile Philomela. Prokne Trakya kralı Tereus ile evlenmiş ve bir erkek çocuk doğurmuş (Itys). Itys'in babası Tereus, karısının kız kardeşine karşı şiddetli bir arzu duyarak ona tecavüz etmiş. Ablasına bir şey söylemesin diye de kızın dilini kestirmiş. Ancak iki kız kardeş Tereus'tan korkunç bir intikam almak için ant içmişler: Itys'i öldürüp etlerini şölende babasına yedirmişler. Tereus gerçeği anlayınca iki kadının peşine takılmış, onları kılıcıyla kesmeye çalışmış, ancak tanrı, Prokne ile Philomela'yı bülbüle ve kırlangıca dönüştürüp kurtarmış. Prokne bülbüle dönüştükten sonra, zavallı oğluna ağlar, yanıp yakılır. Sophokles bu mitolojik olayı "Tereus" tragedyasında ele almıştır.

2 Hades: Mitolojide yeraltı Tanrısının ve ölülerin diyarı.

3 Persephone: Hades'in eşi, tanrıça Demeter'in kızı.

4 Hermes: Zeus ile Maia'nın oğlu, tanrıların habercisi ve ölülerin yol göstericisi. Ruhların Hades'e ulaşmasına yardım eder.

5 Ara: Ölülerin laneti; intikam tanrıçaları.

Koro:
Ah en hayırsız ananın çocuğu
Elektra, niçin yiyip bitirir,
dindirilmez yakınmaların seni,
o alçak, melun
annenin sinsice kandırdığı
bir caninin ihanetine uğramış Agamemnon'a?
Kim düşündüyse bunu, başına gelsin aynısı
böyle ilendiğimiz için ona, bağışlasın tanrılar
bizi!

Elektra:
Ah siz, soyluların çocukları
yatıştırmaya mı geldiniz buraya acılarımı?
Biliyorum, hiç yanıltmadınız beni
ve gözümden kaçırmıyorum olup biteni.
Ama istemiyorum hiçbir zaman vazgeçmeyi,
yanıp yakılmaktan babama, yitip gitmiş
olana.
Sizler sevgiyle katılıyorsunuz bana.
Çok görmeyin bu çaresizliğimi,
yalvarırım sizlere!

Koro:
Fakat hiçbir zaman
ne ağıtlarla ne de dualarla,
dirilip çıkmasını sağlayamayacaksın
Hades'ten, o her şeyi yutan denizden,
babanın.
Ölçülü olabilecekken, kaptırıp kendini
üstesinden gelinemez acılara,
kendi kendini mahvediyorsun yanıp
yakılarak!
Katlanılmaz olana ahmakça katlandıkça
bu felaketten kurtulamazsın!

Elektra:
Ahmak, alçak,
kendinden çalınan anne ve babasını
unutandır!
Bana kalırsa, yanıp yakılmak
durmadan Itys'e,[1] hep Itys'e hıçkırarak
ağlayana,
kuş kadına, şu korku içindeki,
Zeus'un elçisi, kırlangıca yakışır.
Seni, her şeye sabırla katlanan Niobe,[2]
sayarım tanrıça olarak ben,
sen ki kaskatı kaya mezarında
sonsuza kadar acı gözyaşları dökersin.

Koro:
Bir tek senin çocuğunun,
payına düşmemişti ki keder, bütün ölümlüler
arasında,
yanıp yakılarak kahredesin kendini,
seninle aynı kandan ve soydan olan
evinin öteki insanları dururken.
Nasıl yaşıyor örneğin Khrysothemis
ve de o, gizlenmiş gençliğinin içinde yas
tutan,
şanlı Mykenai'nin günün birinde,
serinkanlı adımlarla bu ülkeye, bize geri
döndüğünde,
soylu ataların mirası diye
krallar gibi karşılayacağı Orestes.

---

1 Bkz. sayfa 39, dipnot 1.

2 Niobe: Yunan mitolojisinde yedi erkek ve yedi kız çocuk doğuran Frikya kraliçesinin adıdır. Tantalos'un kızı ve Amphion'un karısı olan Niobe, çocuklarıyla haddinden fazla övününce, Apollon ve Artemis'in okları bütün çocuklarını öldürür. Ona acıyan Zeus, kadını taş yapar.

Elektra:

Evet, ben de hep onu bekliyorum. Sabırla,
çoluksuz çocuksuz ve evlenmeden, dolanıp
duruyorum, gözyaşlarıyla sırılsıklam,
dopdolu bitmek bilmez acılarla!
O ise,
unuttu kendisine yapılanları,
başına gelenleri; inandıramadı beni
gelmek için yanıp tutuştuğu haberlerinin
hiçbiri,
sürüklemiyor işte özlem onu buralara!

Koro:

Cesur ol kızım, unutma,
her şeyi gören ve tek hâkim olarak yöneten
Zeus göklerde, hâlâ tahtta.
Ona aittir her şeyi yutan öfke!
Bu yüzden işte, nefret etme, ettiklerinden
gereğinden fazla ve de unutma:
Bütün acıları dindirdiğini zaman tanrısının!
Ne o, varlıklı Krisa'nın,[1]
boğaların otladığı çayırında oturan
Agamemnon'un oğlu,
ne de hükümdarı Akheron'un,[2] kayıtsızdırlar
olanlara.

Elektra:

İyi de, iyice azaldı suyu,
hayat ırmağının ve çoktan tükendi umutlarım.
Anasız babasız, yok olup gidiyorum,
ve de yanımda duran bir kocam olmadan.

---

1 Krisa: Delphoi yakınlarında, Parnassos dağının eteğinde, Apollon'a adanmış kutsal topraklarda bulunan bir kent. Orestes, Krisa kralı Strophios'un sarayında yaşıyordu.

2 Akheron: Hades'te akan sonsuz acı ve ıstırap nehri.

Değersiz bir yabancı gibi aynen,
hizmet ediyorum kōle misali kendi babamın
ocağında
böylesine onursuz giysiler içinde
ve duruyorum boş masaların başında!

Koro:
Yürek yakarcasına yankılanmıştı eve
döndüğünde bağırtısı,
döşeği üzerinde babanın; yürek yakarcasına,
ağır tunç balta inip de bedenine,
haince onu yere serdiğinde.
Sinsice azmettirmişti akılları ve şehvetten
azmış
hazdı onu öldüren; birleşerek
dehşet verici, ürpertici bir görüntü
oluşturmuşlardı.
İster tanrı olsun, ister bir insan, fark etmezdi
bunu yapan.

Elektra:
Ey gün, her günden daha iğrenç olan,
beni ağır bir yenilgiye uğratan!
Ey gece, anlatılmaz yükü şölenin!
Ah babacığım, sen ki seyrediyorsun
çift elin öldürüşünü hunharca seni.
Haince benim de hayatımı mahveden cinayeti.
Derslerini ver onların, yüce tanrısı Olimpos'un[1]
azap, ıstırap veren acılar çektirerek!
Hiçbir zaman sevinç getirmesin size,
değil mi ki giriştiniz böyle melun bir işe!

Koro:
Dinle, sözlerine devam etmeden!

---

1 Olimpos'un en büyük tanrısı Zeus'tan söz ediliyor.

Görmüyor musun, kendini
nasıl mahva sürüklediğini?
Acılarının büyük bir bölümünün
öfke dolu yüreğinden geldiğini,
savaşları besleyip duran. Oysa kudretlilerin
yanına
yanaşamazsın kavgalarda!

Elektra:
Korkunç felaketler sürükledi; korkunç
felaketler beni,
sanmayın bilmediğimi.
Ve sürüklediği için bitmek bilmeksizin;
hiç dinmez
yaşadığım sürece yanıp yakılmalarım bitmez.
Kimden sevgili dostlar, aklı başında olan
işittim ki iç açıcı bir söz bugüne kadar?
Yeter, bırakın avutmayı bir yana.
Çünkü hiçbir zaman aydınlatmayacak içimi
seller gibi akan üzüntü.

Koro:
İyi niyetle konuşuyor ağzım,
Sadık bir anne şefkatiyle.
Kederine keder ekleme!

Elektra:
Ölçüsünü bu dertlerin, söyleyin bana!
Kime yakışır hakaret etmek ölülere?
Kimin aklına bir kez olsun gelmiştir bu
düşünce!
Ne öyleleri itibar etsinler bana
Ne de içimde varsa iyi bir yan
keskin yakarışlarımın engellenmişse
kanat vuruşları,
utandırarak ailemi,

böylelerin yanında sus pus yaşayayım!
Toprağın altında gömülmüş
yatarken ölü, bir hiç olarak, unutulmuş
ve olmayanlar onun kanından
ödemezlerse kanlarıyla günahlarını
ölür utanma denen şey
ve bütün insanların onuru!

EPEİSODİON: 1

Kadınlardan biri:
Geldim kızım, senin iyiliğin için
aynen kaygılanırcasına kendi iyiliğim için.
Ama sözlerim
haksızlık oluyorsa sana, dediğin olsun, biz
gelelim peşinden!

Elektra:
Sizlerden utanıyorum ey kadınlar
yakınıp durdukça, taşkınlıkla.
Oysa sadece zorbalık zorluyor beni buna!
Bağışlayın, ama nasıl olabilir ki, başka türlü
görmüşse soylu bir kadın babasının
felaketini,
her gün ve her gece, kederinin arttığını
gittikçe ve asla azalmadığını;
önce kendini doğuran anneden,
en gaddar düşmanlığın geldiğini ve kendi
evinde babasının katilleriyle uşak yerine
konarak
yaşamak zorunda kalmışsa? Çünkü açlıktan
sürünmem
ya da karnımı doyurmam, onların kararına
kalmış.
Üstelik: Babamın koltuğunda Aigisthos'u
otururken

onun elbiselerini giymiş ve onu öldürdüğü
ocağın başında
şaraplar dökerken gördükçe,
günlerimin nasıl geçtiğini sanıyorsun!
Hele rezilliğin ötesi değil mi: babamın yatağında
bu kan içici caniyi anneme sımsıkı sarılmış
görmek
hani anne denirse ona, onunla birlikte yatana?
Hele o Erinyeler'den korkmayarak, hatta
gülerek yaptıklarına,
caniyle birlikte yaşayacak kadar küstahın biri;
babamızı sinsice öldürdüğü gün gelir gelmez,
şölenler düzenleyip koyunlar kestirir.
Kurtarıcı tanrılara aylık kurbanlar verir.
Zavallı ben, bunları görünce
ağlayarak kendimi yiyip bitiririm, yanıp
yakınırım yürekten
Babamın adına verilen lanet yemeğe,
Agamemnon'un dönüşü şerefine!
Kimsesiz, hep yapayalnız,
çünkü izin verilmez ağlamama da, içimden
geldiği gibi!
Çünkü adına bakılacak olursa soylu bu kadın
aşağılayarak çağırır beni yanına:
<Günahkar iğrenç mahluk! Sadece senin mi
baban öldü ve
senden başka yas tutan ölümlü yok mu?
Geber rezil şekilde!
Hiç kurtarmasınlar seni yeraltı tanrıları
ağıtından!>
Böyle aşağılar beni inatla ve Orestes'in
geleceğini birinden
duyunca, çılgın gibi gelip yanıma bağırır:
<Bu senin kabahatin değil mi? Bu senin işin
değil mi,
sen değil misin Orestes'i gizlice benden çalan?

Unutma, uğrayacaksın hak ettiğine!>
Böyle ulur o ve yanında durur ve kışkırtır
onu aynı tarzda
o şanlı genç erkeği, sadece kadınların
yardımıyla
iş becerebilen ödlek zavallı.
Bense, Orestes'i bekliyorum, engellesin
bütün bunları diye,
ben bahtsız kimse, yok olup gidiyorum,
çünkü durmadan erteleyerek eylemini
hem yakın hem uzak umutlarımı yok etti!
İşte, hanım dostlar, ne ölçülü olmak ne de
dindar
mümkün şimdi: çünkü böyle bir felaket
zorluyor bizi, kötü yaşamaya!

Kadınlardan biri:
Söyle! Göze alabiliyor musun, Aigisthos'un
yakınında böyle konuşmayı?
Yoksa çıktı mı saraydan?

Elektra:
Ah sanmayın ki, o burada olsa, çıkabilirim
kapıdan dışarıya!
Çayırlara gitti bugün.

Kadınlardan biri:
Öyleyse rahatça ve açıkça konuşabilir miyim
seninle?

Elektra:
O yok burada! Dolayısıyla sor soracağını!
Kadınlardan biri:
Öyleyse kardeşin hakkında ne biliyorsun,
soranım sana.
Geliyor mu, gecikecek mi, söyle bana!

Elektra:
Öyle diyor, ama sözünde hiç durmuyor!

Kadınlardan biri:
Büyük eylemlerden herkes çekinip tereddüt eder.

Elektra:
Ben onu kurtarırken tereddüt etmedim ama!

Kadınlardan biri:
Cesur ol! Orestes sevdiklerinin yardımına koşacak kadar asildir!

Elektra:
Sarsılmaz inancım bu, yoksa çoktan ölmüştüm!

Koro:
Konuşma artık yeter! Görüyorum Khrysothemis'i,
aynı ana babadan kız kardeşini,
mezar armağanları elinde,
yeraltındaki tanrılara sunulan.

Khrysothemis:
Ne diye kapıların önünde
yankılatırsın gene bağırtılarını!
Bunca zamandan sonra hâlâ öğrenmedin mi,
beyhude yere boş bir öfkeyi körüklediğini?
Bir ben bilirim, ne kadar acı çektiğimi,
burada olup bitenden; o gücü bulsaydım kendimde
gösterirdim onlara, neler düşündüğümü!
Şimdiyse çaresizlik, imkânsızlık içinde; öyle geliyor ki bana

yol almak yeğdir; indirerek yelkenleri,
bir şeyler yapıyormuş gibi görünmektense.
Ne zarar var bunda?
Üstelik rica ediyorum senden de, böyle
yapmanı!
Haklısın gerçi dinlememekte sözlerimi,
ve izlemekte kendi aklını ve duygularını,
fakat ben de özgürce
yaşayacaksam eğer, ben boyun eğen,
dinlemeliyim sözlerini boyun eğdirenlerin.

Elektra:
Korkunç, gerçekten de, böyle bir adamın
kızının
onu unutması ve kendini doğuranla uzlaşması.
Çünkü bütün bu iyi düşünceleri öğrenmişsin
o kadından ve sana ait bir düşünce aramak
boşuna.
Öyleyse seç sen de benim gibi, akılsız olmayı
ya da vazgeç seninkileri diline dolamaktan.
Gerçi konuşurken, kendinde o gücü bulacak
olsan
onlara karşı nefretini kanıtlayacağını
söylüyorsun,
ama almak isteyince ben babamın öcünü,
yanımda yer almak yerine, bana engel
oluyorsun.
Kanıtlamıyor mu bu bütün kötülüklere bir de
korkaklığın katıldığını?
Öyleyse ya öğret bana, ya da öğren gerekeni
benden.
Ne geçecektir elime, bırakırsam şikâyetimi bir
yana!
Yaşadığıma göre! Gerçi berbat bir halde, ama
yetiyor gene de, bir tek ben bezdiriyorum
onları canlarından.

Ölüyü onurlandırmam, belki
sevindiriyordur onu, hani varsa böyle bir şey
karanlıklar âleminde hâlâ.
Sen ama, sen benim nefret eden kardeşim,
nefret ediyorsun sadece
sözde ve gerçeğe gelince gene
yer alıyorsun babanın katillerinin yanında!
Oysa ben hiçbir zaman, hani sana yaptıkları
gibi,
yığsalar da önüme, seni mutlu kılan
armağanları, boyun eğmek istemem onlara!
İsterse zengin bir sofra dursun önünde,
yediğin önünde yemediğin arkanda!
Ben bir başıma kahrederim kendime onların
verdiği acılarla.
Senin mutluluğunda gözüm yok; istemezdin
düşünseydin
dürüstçe sen de! Dürüst babanın kızı
olduğun halde,
annenin adıyla anıyorsun kendini!
Bu durumda zor kanıtlayacaksın kendini,
ihanet ettiklerine
ölmüş babana ve seninkilere!

Koro:
Tanrılar adına, bırak öfkelenmeyi!
Konuşmalarınız sizin çıkarınıza,
yeter ki öğrenmek iste onun söylediklerinden
yararlanmayı,
o da senin söylediklerinden.

Khrysothemis:
Sevgili kadınlar, alıştım ben
çoktan onun konuşmalarına ve tutardım
çenemi

işitmemiş olsam ona yaklaşan büyük tehlikeyi,
bitirecek olan dertlerini!

Elektra:
Bildir bana korkunç tehlikeyi! Çünkü eğer
daha büyük bir kötülüğü bildirebilirsen bana
bu olandan,
artık sana bir daha karşı çıkmam!

Khrysothemis:
Öyleyse söyleyeceğim bildiğim ne varsa,
kesmezsen şikayetlerini, yollamaya kararlılar
seni
güneşin bir daha aydınlatamayacağı bir yere.
Ve sen derinlere gömülü bir odada,
memleketinden uzaklarda; söyleyesin diye
bol bol ağıtını.
Öyleyse topla aklını başına ve atma
suçu sonra bana, acılar çekerken orada!
Vakit daralıyor; bunu unutma!

Elektra:
Bunu da mı yapmaya hazırlanıyorlar bana?

Khrysothemis:
Elbette! Döner dönemez Aigisthos geriye!

Elektra:
Eh, acele etsin öyleyse!

Khrysothemis:
Ne dert çağırıyorsun ey bedbaht sen başına?

Elektra:
Gelsin bakalım, düşünüyorsa bunu yapmayı!

Khrysothemis:
Gelsin diye başına öyle mi bir şey? Aklını mı kaçırdın sen?

Elektra:
Gidebilmek için olabildiğince uzaklara buradan.

Khrysothemis:
Buradaki hayatın hiçbir önemi yok mu sence?

Elektra:
Evet, ne demezsin, harika bir hayat bu, imrenilecek!

Khrysothemis:
Olabilirdi öyle, becerebilseydin akıllı olmayı!

Elektra:
Öğretme bana, sevdiklerime haksız davranmayı!

Khrysothemis:
Bunu öğretmiyorum sana, sadece boyun eğmeyi güce!

Elektra:
Öyleyse bulan toza toprağa! Yapmayacağım bunu ben asla!

Khrysothemis:
Ama düşüncesizliğin yüzünden öleceksin, yazık olacak sana!

Elektra:
Gerekiyorsa olsun, ölürken alırız babamızın intikamını!

Khrysothemis:
Babamız, eminim, bağışlayacaktır seni,
bunu yapmasan da!

Elektra:
Ödlekler konuşur böyle!

Khrysothemis:
Demek ki dinlemiyorsun sözümü!

Elektra:
Hiçbir zaman, yeter ki kaçırmış olmayayım
aklımı!

Khrysothemis:
Öyleyse gidiyorum, yolladıkları yere beni.

Elektra:
Yolladıkları yere mi? Nereye? Kime
götürüyorsun bu armağanları?

Khrysothemis:
Annemiz yolluyor beni bu kurbanlarla
babamızın mezarına!

Elektra:
Neler diyorsun sen? İnsanların bu en
bedbahtına,
onun en büyük can düşmanına mı?

Khrysothemis:
Kendi elleriyle öldürdüğü adama mı, demek
istiyorsun?

Elektra:
Ve vahşice parçalanıp, onursuz biri gibi
üstünkörü gömülene.

Khrysothemis:
Ama şimdi ona bu armağanları yolluyor,
barışmak için onunla.

Elektra:
Hangi dostu akıl verdi? Kim söyledi bunu ona?

Khrysothemis:
Gece ortaya çıkan bir ürkütücü hayalet,
öyle sanıyorum;

Elektra: (*Çok heyecanlanmış bir halde*)
Ey tanrı babalar, aşağıya inin!

Khrysothemis:
Bu çılgınlık belirtisi hayal, cesaret mi veriyor
sana?

Elektra:
Gördüğü yüzü söyle, ben de cevap vereyim
sonra.

Khrysothemis:
Çok az şey var söyleyebileceğim sana.

Elektra:
Söyle, az da olsa! Çoğu zaman az, önemsiz bir
söz
devirmiştir yere insanları ya da kaldırmıştır
ayağa!

Khrysothemis:
Babamızın, senin ve benim, ışınları içinde
aydınlığın, geri döndüğünü gördüğü söyleniyor,
onun yanına.
Bir zamanlar elinde tuttuğu,

şimdiyse Aigisthos'unun sahip çıktığı
hükümdarlık asasını
alıp iyice saplamış ocağımıza. Ve fışkırmış
asadan,
yapraklarla dolu bir dal, bütün Mykenai üzerine
gölgesini yaymış.
Konuşurken duydum birini, oradayken,
annem, bu rüyayı güneşe anlatırken.[1]
Daha fazla bir şey bilmiyorum, bu ürkütücü
yüzün ardından
yolladı beni.
Bu nedenle işte, evimizin tanrıları adına,
yalvarıyorum sana, izle beni
ve düşüncesizlik yüzünden yok olma!
Kovarsan beni şimdi yanından
katlanılmaz, büyük acılar içinde arayacaksın
beni ileride.

Elektra:
Dinle, sevgili kardeşim, ellerinde taşıdığın
hiçbir şeyin izin verme mezara değmesine!
Yakışmaz sana, töreye ve kutsal âdete
uymaz,
armağanlarını nefret edilen kadının götürüp,
sunman kurban niyetine babamın mezarına!
Hayır, savur onları rüzgâra! Ya da göm onları
derince kumun altına ki, babamızın
istirahatgâhına
değmesin hiçbiri. Hayır,
öldüğünde, o kadına sunulsun hepsi!
İçindeki küstahların küstahı kadın
uyanmamış olsaydı onun
süslemezdi asla böyle sahte armağanlarla
mezarını,

---

1 Eski Yunanistan'da, kötü rüyaları güneşe anlatarak etkilerini önleme âdeti vardı.

elleriyle öldürdüğü kişinin!
Kendine gel, düşün, ölü mezarında,
iyi niyetle karşılayacak öyle mi yolladığı
armağanları,
hani üstelik, aşağılamak için onu, ölüsünü
parçalayan,
en can düşmanı gibi babamın, tanınmaz
hale getirip bedenini
temizlemek için kanlı ellerini!
Evet, sanıyor musun ki, böyle kalkabilir
cinayetinin altından?
Asla! Öyleyse, al götür bunları! Kes
saçlarından ve saçlarımdan ben zavallının,
yumuşak uçlarını buklelerin
Pek bir şey değil, ama elimdekiler bu kadar.
Sun minnetle
ona saçlarımızı ve süslemelerden yoksun
kemerimi!
Ve at kendini yalvararak yere ki,
arka çıksın bize toprağın bağrından ve
birlikte karşı koyalım
düşmana ve Orestes, canlı canlı ezsin
hepsini ki,
çok daha zengin armağanlarla taçlandıralım
onu gelecekte
şimdikilere göre!
Sanıyorum ki, hayır hatta eminim, babamın
kendisi
ona bu hayali yüzü yollamayı bile bile istedi!
Ama bırakalım bunları bir yana, kardeşim!
Yardım et
hem kendine hem bana, elinden geldiğince,
hem de
en sevgilisine ölümlülerin, Hades'te yatana,
senin ve benim babama!

Kadınlardan biri:

Saygıyla konuştun sen ey kız!
Ve sen, akıllıysan eğer, sadık dostu olup onu
izle!

Khrysothemis:

Yapmak istiyorum bunu, çünkü doğru,
Kavga etmeye sebep olmaz; hırslandırır,
gösterir sadece eylemin yolunu!
Ama göze alacaksam bu işi, sessizliğinizi
koruyun!
Siz sevgili kadınlar; tanrı aşkına susun!
Çünkü duyacak olursa annem bunları
öderim çok pahalı cesaretimin bedelini!
(*Çıkar.*)

STASİMON: 1 (*Danslı, hareketli şarkı*)

Koro:

Yanıltmıyorsa beni kâhin ruhum
ve hâlâ aklım başımdaysa,
yaklaşıyor tanrıça Dike,[1] haberlerle,
ellerinde kutsal güçle!
Cezalandırmaya gelecek o, çocuğum
öyle uzak olmayan bir zamanda!
Güven dolu ruhum; çünkü
bu tatlı hayalin
soluğunu hissettim.
Asla unutmayacak baban seni
Helenlerin güçlü hükümdarı,
Ne de o eski,
çift ağızlı tunç baltayı,
utanç vererek öldüren onu!
Evet yüzlerce ayağıyla ve eliyle

1 Dike: Mitolojide adalet tanrıçası.

intikam tanrıçası Erinye,[1] tunçtan ayaklarıyla
insafsız tuzakların içinden çıkıyor ortaya,
çünkü, cinayetle lekelenmiş evliliğe,
üç kuruşluk yatağa duyulan iğrenç arzu
kışkırttı onları.
Bu nedenle güveniyorum,
bu işaret hiçbir zaman,
faillere ve suç ortaklarına,
yaklaşmayacak onları kahretmeden.
Gece görünen bu yüz,
doğru hedefe götürmezse bizleri,
ne dehşet verici bir rüya
ne de bir tanrı kehaneti bir daha, bildirir
geleceği.
Ey sen, Pelops'un[2] araba yarışının acı yengisi,
ne acılarla ulaştırdın bu topraklara!
Çünkü Myrtilos batalı beri denize,
savrularak arabasının altın koltuğundan,
hiç eksilmedi uğursuzluk ve felaket
bu evden bir daha!

---

1 Erinye ya da Erinyeler: Yunan intikam tanrıçaları. Genellikle çoğul kullanılır. Klasik dönemde bunlar üç taneydiler. Elekto, Teisiphone ve Megaira. Kökenleri çok eskilere giden bu tanrıçalar ahlaki yasaları simgelerler, bu yasaları çiğneyenleri cezalandırırlar. özellikle de burada olduğu gibi, aile ya da belli bir topluluk içinde işlenen suçların, cinayetlerin intikamını alırlardı. Bu tanrıçalar, tehditkâr, ürkütücü bakışları olan, kanatları açılmış, tunç ayaklı, eli kırbaçlı, saçlarına yılanlar dolanmış, ellerinde meşaleler taşıyan güçler olarak canlandırılırdı.

2 Pisa kralı Oinomaos kızı Hippodameia'yı, araba yarışında kendisini geçecek olan kimseye vermeyi vaat eder. Pelops, Kral Oinomaos'un arabacısı Myrtilos'u kandırarak kralın yarış arabasının tekerleklerini gevşetir. Ne var ki Pelops yarışı kazandıktan sonra kendisine yardımcı olan Myrtilos'u, arabasından denize atarak boğulmasına neden olur. Bu suçtan ötürü hem kendisi hem de ailesi tanrıların gazabına uğrayıp lanetlenmişlerdir.

Klytaimnestra:
Öyle görünüyor ki, başıboş dolanıp
duruyorsun gene
ortalıkta, gider gitmez Aigisthos, seni hep
alıkoyan,
kapıların önüne koşup
yakınlarını utandırmaktan!
Şimdiyse, o gittiği için, dönmüyorsun bana.
Hayır, çok yakından benden birçok kimseye
edepsizce ve haksızlıkla hüküm
sürdüğümden ve
seninkileri boyunduruk altına zorla
soktuğumdan söz ede ede!
Oysa şiddet ve zorbalık benim neyime ve
aşağılıyorsam seni, nedeni,
hiç durmadan aşağılaman senin de beni.
Bahane olarak kullanıyorsun hep babanı,
onu ben öldürmüşüm! Benim yüzümden!
Doğru,
biliyorum ve inkâr ettiğim yok hiçbir şeyi.
Oysa Dike, adalet tuttu onun ellerini,
sadece ben değil. Hani anlayışlı olsan senin de
yardım etmen gerekirdi ona. Çünkü bu
adam,
hep yasını tuttuğun senin baban; kız
kardeşini,
senin kanından insanı, göze aldı
kurban etmeyi[1]
Hellenler arasından bir tek onu; hani atarken
onun tohumunu

---

1 Rüzgâr olmadığı için Aulis'ten hareket edemeyen Yunan donanmasını Troya'ya götürecek rüzgârı sağlamak amacıyla, Agamemnon, kızı İphigenia'yı Artemis'e kurban eder.

benim gibi sancılar içinde kıvranarak
doğurmayan onu.
Pekâlâ, niçin ve kimin aşkına
onu kurban ettiğini açıkla bana! Argos
ordusu için mi yoksa?
Hayır kıymaya hakları yoktu benim kızıma!
Kardeşi için, yani Menelaos uğruna?
Onunkiler yerine
öldürsün benim kızımı ve suçlu olmasın
karşımda, öyle mi?
Onun yok muydu iki çocuğu?
Hakka hukuka göre ölmeleri gereken,
kızımdan önce!
Troya savaşma sebep olan Helen anneleri,
Menelaos da babaları olduğuna göre.
Yoksa Hades benimkileri mi yutmaya can
atıyordu,
onunkiler dururken?
Ya da iyice yozlaşmış babanın duyguları
benden doğmuş çocuklara karşı tamamen
körelmişken,
sadece Menelaos'unkileri mi korumaya
yanıyordu?
Duygulardan, akıldan iyice yoksun kötü bir
baba değil midir bu?
Öyle gibi geliyor bana; sana ne kadar
uymasa da.
Gerçi ölü kızım da söylerdi bunu sana
konuşmaya fırsatı olsa.
Bu yüzden işte, yaptıklarım sızlatmıyor
yüreğimi!
Ama fesat düşündüğümü sanıyorsan hâlâ
önce aklını başına topla
ondan sonra suçla karşındakileri!

Elektra:

Az önce, beni acı sözlerinle yaralamak için
konuşmadın,
ben de dinledim seni.
İzin verirsen şimdi, anlatırım sana
ölü babamla kız kardeşimin başından
gerçekte geçenleri.

Klytaimnestra:

İzin senin! Başlayacaksan eğer
konuşmana her zaman böyle,
kınılmaz, aşağılanmaz söylediklerinden kimse.

Elektra:

Öyleyse söylüyorum şunları sana: Babamı
öldürdüğünü
itiraf ediyorsun! Hangi söz daha küstahça
olabilir bundan başka? Haklı olsun olmasın
cürmün!
Oysa diyorum ki sana, haklı olduğun için
öldürmedin onu, adalet uğruna,
hayır, kandırılıp çekildin, şu anda birlikte
yaşadığın,
o kötü adamın tarafına!
Sor istersen avcı Artemis'e,[1] hangi
kabahatten ötürü,
Aulis'te ödünsüzce bütün rüzgârları
engellediğini. Ya da ben
söyleyeyim, yakışmayacağı için ona sormak!
İşittiğime göre babam bir keresinde,
gezinirken koruluğunda tanrıçanın, benekli,
boynuzlu bir geyiği uyandırmış ve onu
avlamış; öldürürken onu

1 Avcı Artemis: Apollon'un kız kardeşi, ormanlarda ve dağlarda yaşayan dürüstlük ve namus tanrıçası.

ağzından büyük birkaç söz kaçmış. Buna
öfkelenen Leto'nun[1]
kızı Artemis, Akhalıları yollarından
alıkoymuş,
babam o vahşi hayvanın bedeli olarak kendi
kızını kurban etsin diye.
İşte bu kurban olayının aslı astarı bu.
Yoksa hiçbir güç ordunun önünü açamazdı
geriye ya da İlion'a[2] dönmesi için.
Bu nedenle babam onu, karşı koyarak ve
mecburen
kurban etti, yoksa Menelaos uğruna değil.
Kaldı ki, diyelim bunu yaptı,
şimdi konuşuyorum senin mantığınla,
Menelaos uğruna,
yardımı etmek için ona; ölmek zorunda mıydı
bu yüzden, elinden?
Hangi hakla? Ama dikkat et, insanlara
böyle haklar tanıman sonunda, acılara
boğulup pişman olma!
Çünkü birine karşılık birini
hakkımız varsa öldürmeye, ilk ölecek sensin
demektir,
bakacak olursak bu adalet anlayışına! Bu
nedenle,
bak ki ileri sürdüğün gerekçe, boş bir
bahane olmasın!
Çünkü, istiyorsan eğer, öğret bana, böyle
intikamcı davranarak
o en onur kırıcı eylemin içinde kendini nasıl
hissedeceğini;
işbirliğiyle babamı öldürdüğün,
eli kana bulanmış olanla yatan

---

1 Leto: Zeus'un sevgilisi, Apollon ile Artemis'in anneleri.
2 İlion: Troya'nın öteki adı.

ve kendisinden çocuk edindiğin ve asıl
erkeğin çocuklarını dağıtan sen.
Nasıl onaylarım bu hareketleri? Yoksa bunların
tepki olduğunu mu söylüyorsun kızının
kurban edilişine?
Utanç verici bir şey bu, böyle diyorsan eğer!
Çünkü haksızlıktır
kızı için düşmanla evlenmek!
Ama yeter, uyarmak mümkün değil,
ağzımın küstahça aşağıladığını annemi,
bağıra bağıra söyleyen seni.
Ayrıca zaten anneden çok bir zalimsin sen;
Sen ve yatak arkadaşın sayesinde sersefil
sürünüyorum.
Oysa o, dışarıdaki öteki, elinden senin
güç bela kurtulup kaçan zavallı Orestes,
dertler, sıkıntılar içinde geçiriyor ömrünü.
Hani hep, senden intikam alsın diye
yetiştirmekle suçlandığım kişi.
Evet, gerçekten de
yapardım bunu, elimden gelseydi, emin ol!
Bu nedenle halkın önünde ilan et,
şirret, utanmaz ve yozlaşmış olduğumu.

Koro:
Görüyorum, öfke kesiyor onun soluğunu!
Ama o haklı mı değil mi,
düşünmek gerek bunu.

Klytaimnestra:
Ne düşünmem gerekiyor ki bu durumda?
Annesini böyle aşağılayan bir kız,
hem de henüz bu yaşta, görünmüyor mu size,

utanmadan ve çekinmeden
her türlü kötülüğü hazır yapmaya?

Elektra:
Hani sana öyle gelmese de
bil ki utanıyorum bunlardan.
Biliyorum bana yakışmayan şeyler yapıyorum.
Gelgelelim senin kötü maksadın ve kötü
eylemin
mecbur ediyor beni bunları yapmaya.
Utanç verici şeyler,
öğretiyor utanç verici şeyler yapmayı insana!

Klytaimnestra: (*Öfkeyle bağırarak*)
Utanmaz mahluk! Demek ki ben, sözlerim
ve yaptıklarım yol açıyor
ölçüsüz, amaçsız konuşmana senin!

Elektra:
Sensin böyle konuşan, ben değil! Yapan
sensin!
Ve yaptıkların bu sözleri doğuruyor!

Klytaimnestra: (*Çok şiddetli*)
Hayır, Tanrıça Artemis adına, bu küstahlığın,
döndüğünde Aigithos hesabını vereceksin!

Elektra:
Görüyor musun, öfke yönlendiriyor seni.
Hani serbest bırakmıştın istediğimi
söylemekte beni,
ama dinlemeyi bilmiyorsun değil mi?

Klytaimnestra:
(*Kendine güçlüklü hâkim olduktan sonra*)
Demek ki, kutsal ketumluğu koruyarak

Kurban vermeme bile fırsat vermeyeceksin,
sana
istediğini söylemene müsaade ettiğim halde?

Elektra:

Engel olmuyorum, diyorum ki, buyur ver
kurbanını!
Bırak artık yakınmayı dilimden.
Çünkü artık konuşmayacağım ben.

Klytaimnestra:

Kaldır yerden cariyem,
her türlü meyveden oluşan armağanımı ki,
bu hükümdara ulaştırabileyim duamı,
defetsin endişelerimi, son zamanlarda beni
tedirgin eden.
Koruyucumuz Phoibos, gizlenmiş Apollon,
dinle örtük sözlerimi! Çünkü dostlarımın
önünde
konuşamıyorum seninle; her şeyi açığa
vuramıyorum
dururken bu kız tepemde. Çünkü taşarken
kıskançlığı burnundan ve yılan diliyle,
bağırarak
bütün kente şayialar yayar.
Bu nedenle dinle! Çünkü böyle de iletebilirim
isteklerimi.
Bu gece rüyamda gördüğüm, o kuşku
uyandırıcı
hayal yüzler, hayra alamet ise, ey kral
Lykeios, prens Apollo,
gerçekleşsin rüyam; değilse
onları düşmanlarıma yönlendir!
Ve yoksun kılmak isteyen varsa beni
servetimden, mutluluğumdan,
izin verme buna.
Her zaman böyle sağ salim ve paramla, rahat
Atreusların[1] sarayını ve bu asayı yöneteyim

1 Atreus: Yunan mitolojisinde Pelops'un oğludur. Birlikte Argos'ta hüküm sürdüğü kardeşiyle geçinemeyince onu

etrafımdaki dostlarla birlikte,
dertsiz, tasasız günlerde ve hiçbiri bana
kin, garaz besleyemeyen, kötülüğümü
isteмeyen çocuklarım arasında!
Ey Lykeios Apollon'u, kerem buyur, bizi dinle
ve ver bizlere, senden yalvararak istediğimizi!
Susarak gizlemek zorunda kaldığım öteki şeyi,
tanrısal bir ruh olarak elbette biliyorsundur,
çünkü Zeus'un çocukları bilir her şeyi!
(*Klytaimnestra mihrabın başında suskun durarken, yaşlı eğitmen içeri girer*)

Eğitmen:
Ey yabancı kadınlar! Nasıl öğrenebilirim acaba
burasının kral Aigisthos'un sarayı olup
olmadığım?

Kadınlardan biri:
Evet burası yabancı, doğru tahmin ettin!

Eğitmen:
Şu hanım da onun karısıdır dersem, doğru
olur mu tahminim?
Bir kraliçeye benziyor da?

Bir kadın:
Öyle, bu onun karısıdır!

Argos'tan sürer. Thyestes intikam için, kendi oğlunu babası Kral Atreus'u öldürmeye ikna eder. Suikast başarısızlığa uğrayınca Kral Atreus bilmeden kendi oğlunu idam ettirir. Durumu fark edince de bu kez Thyestes'in iki oğlunu kestirip etlerini babalarının önüne koyar. Bu feci cinayetten ürken Güneş tanrısı Helios o gün, zamanından önce batar; bu cinayet Tantalos ve Pelops soyunun tanrıların ebedi lanetine uğramasına yol açar.

Eğitmen:
Selam kraliçem! Müjdeli haberler getiriyorum sana
senin ve Aigisthos'un dostundan.

Klytaimnestra:
Sevinerek dinleyeceğim sözlerini,
ama önce söyle kim gönderdi seni!

Eğitmen:
Phokis'li Phanotheus beni çok önemli bir işle görevlendirdi.

Klytaimnestra:
Ne işiymiş bu, yabancı? Konuş, çünkü
bir dostun yanından geliyorsun, eminim ki
iyi bir şeyler söyleyeceksin!

Eğitmen:
Orestes öldü demek istiyorum, sözün kısası!

Elektra:
Eyvah, zavallı ben, hayatımı sona erdirdi bugün!

Klytaimnestra:
Ne diyorsun yabancı? Kulak verme sen bu kıza!

Eğitmen:
Öldü diyorum Orestes, bir kez daha!

Elektra:
Bittim bedbaht ben, bittim, yok oldum!

Klytaimnestra:
Sen bu işe karışma! Ama sen yabancı,
hakikati söyle bana: Orestes nasıl öldü?

Eğitmen:

Bunu anlatmak için yollandım zaten.
Delphoi'ye gelmişti Orestes, katılmak için
Hellas'ın şerefine düzenlenen oyunlara.[1]
Ve çınlayan sesi tellalın
ilk yarışmaya çağırınca
ışıltılar saçarak her yana,
hayran bakışları arasında herkesin, sahaya
girdi.
Ve ardından soyluluğuna yakışır tarzda
hızla koşarak hedefi geçtikten sonra,
elinde zafer ödülüyle,
pisti terk etti.
Çok şeyi az sözle toparlamak için,
onca zafer ve başarıdan birkaçını, nasıl seçer
anlatırım
bilmiyorum; ama kimse yoktu ona güçte ve
harekette ayak uyduran.
Hakem ne ilan ettiyse, diaulos, pentathlos[2]
gibi,
her ödülü aldı,
övgüyle anılıp mükafatlandırılan, Orestes
denen
Argos'lu adam, Agamemnon'un oğlu,
Hellas'ın bütün ordusunu etrafında toplamış
olan.
İşte her şey böyle başladı! Ancak
yazmışsa sana felaket bir kez tanrılar,

---

1 Delfi (Delphoi) oyunları: Burada bir zaman kayması söz konusu. Bu oyunlar Atreus oğullarının döneminden çok sonraları düzenlenmeye başlanmış ve 582 yılında araba yarışları öteki yarışmalara eklenmişti.

2 Azra Erhat çevirisi (1941): Azra Erhat, bu dizenin bir yorumcu tarafından metnin elyazmasına eklendiği dipnotunu düşmüş. Diaulos koşu pistini bir kez gidip gelmekten ibaret bir yarışma. Pentathlos, bugün bildiğimiz pentatlon denen beşli müsabakanın ilk biçimi.

en güçlü insan bile bundan kaçamaz.
Ertesi gün, yükseldiğinde güneş gökte
hızlı araba yarışı başlarken,
o da sahaya girdi birçok sürücüyle birlikte.
Aralarından biri Akhaia'lıydı, ötekisi Sparta'lı,
ve dört beygirli arabaların üstünde iki
Libyalı vardı.
Thessalia kısraklarıyla Orestes beşinci
yarışmacı,
altıncısı kula taylı bir Aitolia'lı, yedincisi bir
Magnesia'lı
sekizincisi beyaz atlarla bir Ainia'lı,
dokuzuncusu
tanrıların kurduğu Atina'dan ve nihayet bir
Boioti'lı
tamamladı arabaların sayılarını.
Sıraya girerek, yarışma hakemlerinin kurayla
belirlediği yerlerde, yıldırım gibi atıldılar,
tunç borazan çalınca.
Atlarına seslenip onları yönlendirerek,
sallıyorlardı dizginleri!
Ve bütün kulvar, gürültüsüyle doldu,
çılgınca yol alan araba tekerleklerinin;
savruldu toz havalara
ve birbirine karışıp tekleşmiş bir halde,
esirgemiyorlardı kırbaçlarını
geçmek için birbirlerinin dingillerini,
arabalarını.
Ve bırakmak için geride atların soluyan
burunlarını.
Çünkü sürücülerin sırtına ve tekerleklerin
çemberine,
atların ağzından fışkıran köpükler
yapışıyordu.
Ama o, son dönüş direğinin yanına
yaklaşırken iyice

dingili taşa değdi değecek, sağ dıştaki atın
dizginini gevşeterek
içteki atınkini gerdi iyice.
Devrilmemişti hiçbir araba o ana kadar hâlâ,
ama tam o anda
Ainia'lının atları gemi azıya alıp, virajı
alamayınca
altıncı turdan yedinciye geçmek üzereyken
arabalar, dosdoğru kafadan
Barke[1] arabasının atlarına çarpıyorlar.
Ve bu hatanın sonucunda, giriyor hızla
birbirine
ve enkazıyla dolup taşıyor bir anda
Krisa adlı bütün bir ova.
Atina'nın usta araba sürücüsü
görür görmez bunu, dıştan geliyor yanlarına
durduruyor önce arabasını ve ortadaki üst
üste yığılmış atların
kabarık dalgasının yanından geçiyor.
Arkasında, Orestes, atını
mahmuzlamışken hedefe doğru, görünce
ötekinin sadece bir an durduğunu,
şaklatıyor kırbacını, yansıtarak
keskin sesini atların kulaklarına ve
düşüyor öndeki arabanın ardına.
Başa baş kapışıyorlar, kâh biri kâh öteki
başını öne uzatarak.
Bütün önceki koşuları arkasında bırakarak,
duruyordu zavallı Orestes, dimdik
sapasağlam arabanın ortasında.
Tam o anda, solundaki atın dizginini
gevşetince, farkına varmadan
çarpıverdi dönemeç sütununa ve kırıldı
dingili arabanın

---

1 Barke: Bir Libya kenti. Üçüncü ve dördüncü arabanın sahipleri.

bir boydan bir boya. Kaydı oturduğu koltuktan
dolanıp kayışlara ve sürüklendi.
Taylar alanın ortasına dağıldılar, o yere
savrulurken.
Eyvah! diye bağırdı halk görünce onun
düştüğünü,
onca ünden sonra böyle bir felaketin onu alt
ettiğini.
Kâh yerlerde sürünerek, kâh bacakları
havada, ta ki
sürücüler güç bela durdurana kadar atları,
kurtarana kadar kan revan içinde kalmış
adamı,
öyle ki arkadaşları bile zorlanıyor tanımakta,
parçalanmış bedeni.
Ve hemen ardından yaktıkları için cesedini,
getiriyorlar
Phokis'in erkekleri koca bedeni bir avuç kül
halinde
içine döktükleri tunç kapla, getiriyorlar
buraya, babasının
ülkesinde bir mezarı olsun diye. Evet, böyle
oldu her şey!
Daha sözlerle bile korkunç, ama çok daha
korkunç
bizzat tanıklık etmiş olanlar için!

Koro:
Eyvah, eyvah! Eski efendilerimizin bütün
yuvası, soyu
öyle görünüyor ki, kökünden kazındı, yok
oldu.

Klytaimnestra:
Ey Zeus; buna şans mı diyeyim, ya da
gerçi korkunç ama, kârlı bir felaket mi?
Çünkü çok acı

kendi hayatımı kendi ıstırabımla kurtarmak
zorunda kalmam.

Eğitmen:
Niçin seni böyle perişan etti sözlerim?

Klytaimnestra:
Anne kanı güçlüdür! Fenalık da görse
çocuklarından
nefret etmez hiçbir zaman onlardan!

Eğitmen:
Öyle görünüyor ki, boşuna geldik buralara!

Klytaimnestra:
Hayır, boşuna değil! Nasıl boşuna diyebilirsin
buna,
kucağımda doğup büyümüşken, erkenden
kopartılıp
göğsümden ve bakımımdan, bu ülkeyi terk
eden
ve babasının cinayetinin intikamını korkunç
şekilde
almakla beni tehdit eden kişinin öldüğünü
kanıtlarken; öyle ki
ne gece ne de gündüz,
gözüme rahat uyku girmedi ve
hızla geçen zaman, bana sadece ölümü
bekletti!
Ama şimdi, hem bundan (*Elektra'yı gösterir*)
hem de ondan korkmaktan kurtulduğuma
göre;
–çünkü benimle birlikte aynı evde, temiz kanını
yüreğimin hırsla emen en büyük musibetti–
şimdi artık büyüyüp gelişeceğiz, onların
tehdidinden
bundan böyle korkmadan!

Elektra:
Ah, ben zavallı! Haykırmalıyım acılarla artık
Orestes, senin kaderine ve kendi annenin
seni hâlâ maskara edişine. Nasıl, layık mıydı
bu sana?

Klytaimnestra:
Sen değil, ama o hak ettiğine uğradı!

Elektra:
Ah, duy bunu Nemesis,[1] böyle ölenin intikam
tanrıçası.

Klytaimnestra:
Duyması gereken kimseyi duydu o ve doğru
karar verdi!

Elektra:
Alay et sen, çünkü şansın yaver gidiyor bugün!

Klytaimnestra:
Sen ve senin Orestes'inin engellememeleri
gereken şans!

Elektra:
Evet, kendimiz engellenmişken seni nasıl
engelleyelim?

Klytaimnestra: (*Yaşlı eğitmene*)
Çok şey hak ederdin sen yabancı
şunun son verebilseydin eğer
bin dilli (yılan dilli) dedikoducu bağırtısına!

Eğitmen:
Öyleyse gidiyorum, mademki burada her şey
yolunda!

---

1 Tanrıların kinini temsil eden mitolojik intikam tanrıçası. Her ölümlünün kendi Nemesis'i vardır.

Klytaimnestra:
Ah, hayır! Bu ne bana layık
davranış olur, ne de seni yollayan dostuma.
Bu nedenle gir içeri! Bırak onu dışarıda yanıp
yakılsın
kendisinin ve yakınlarının kara bahtına!
(*Her ikisi de içeri girerler.*)

Elektra:
Düşünüyor musunuz, bu sefilin, acıyla
ve ıstırapla ağladığını ve yanıp yakıldığını
oğluna?
Ne gezer, gülerek çekip gitti! Ah zavallı ben!
Sevgili Orestes, nasıl da mahvetti beni
ölümün! Gittin ve yüreğimdeki son umudu da
söküp aldın oradan;
kendime sakladığım biricik umudu, hayatta
kalıp
intikamını almak için babamın ve benim, işi
bitmiş olanın,
tekrar geri geleceğin umudunu. İyi de şimdi
nereye gitmeliyim?
Kimsesizim; hem senden hem de babamdan
yoksun,
ve hizmet etmek zorundayım gene, en nefret
ettiğim insanlara,
katillerine babamın! Doğru değil mi?
Ama hayır, asla gelecekte, bir çatı altında
kalmayacağım,
bunlarla birlikte ve burada kapının eşiğinde
yığılmış halde
hayatım solup gitsin kederle.
İşte bu yüzden, siz içerdekiler hadi,
öldürün beni rahatsız ediyorsam sizleri!
Çünkü bir hayır işlenir

öldürülürsem eğer ve sadece işkence sayılır
yaşamak.
Yaşama arzum kalmadı hiç!

Koro:
Nerede senin yıldırımların Zeus?
Nerede ışıkların Helios?
Bunlara bakarken
ve kendinizi gizlerken?

Elektra:
Ah, ah!

Koro:
Çocuğum, niçin ağlıyorsun böyle?

Elektra:
Aah!

Koro:
Istırabını dizginle!

Elektra:
Beni mahvediyorsunuz!

Koro:
Nasıl yani?

Elektra:
Benden umut bağlamamı istiyorsanız,
Hades'in yuttuğu aşikâr kimselere,
ezip ayaklarının altında beni, zaten eriyip
biteni
daha da derine gömüyorsunuz!

Koro:
Hüküm sürüyor ya Amphiaraos,[1] şu kâhin,
karısının altın işlemeli gerdanlığı uğruna
düşünce kendi mezar çukuruna
toprağın altında...

Elektra:
Ah, ah, yazıklar olsun!

Koro:
Olanca kudretiyle yaşıyor orada.

Elektra:
Yazıklar olsun...

Koro:
Elbette, ama cezasını buldu katil kadın.

Elektra:
Biliyorum, öldü.

Koro:
Evet, öyle!

Elektra:
Evet, evet bilmez miyim? Çünkü bir intikamcı
imdadına yetişti ölünün.

---

1 Amphiaraos: Mitolojide Apollon'un oğlu ünlü bir kâhindir. Odipus'un oğlu Polyneikes'in Thebai'ye yaptığı saldırıda öleceğini önceden bildiği için saklanır. Gelgelelim Polyneikes, kâhinin karısına altın işlemeli bir gerdanlık armağan ederek onun ağzından lafı alır ve kâhinin saklandığı yeri öğrenir. Savaş sırasında yarılan toprak kâhini arabasıyla birlikte yutar. Kâhinin oğlu Alkmeon babasının intikamını almak için annesini öldürür. Yeraltında tanrılara karıştığı inanılan Amphiaraos'un adına birçok tapınak inşa edilmiştir.

Oysa benim kimim kimsem kalmadı,
çünkü, son desteğim de gitti
kopartılıp zorla benden!

Koro:
Felaket, felaket yağıyor başına!

Elektra:
Bunun da herkesten çok farkındayım,
çünkü acılar çullanıyor üzerime bitimsizce
aylardır dur durak demeden!

Koro:
Biz de görüyoruz senin gibi bunları.

Elektra:
Öyleyse akıl verip durmayın bana, çünkü...

Koro:
Ne demek istiyorsun?

Elektra:
Artık soylu kardeşimden umduğum
yardımı beklemem, boşuna!

Koro:
Her insan için kaçınılmazdır ölüm!

Elektra:
O zavallı gibi
hızlı araba yarışlarında
üzengilere dolanarak mı?

Koro:
Ah, ne büyük felaket!

Elektra:
Nasıl olmasın? Değil mi ki gurbette
ellerimin yardımından yoksun...

Koro:
Ah, yazık!

Elektra:
Kaybolup gitti. gömülmeden
ve yasını biz tutamadan.

EPEİSOIDON: 3 (*Khrysothemis koşarak girer.*)

Khrysothemis:
Sevinçle geliyorum, sevgili kardeşim, koşarak
adabı bir yana bırakarak, sırf acele yetişmek
için sana!
Çünkü neşeler getiriyorum sana ve huzur
ruhuna
bugüne kadar katlandığın ve yakındığın
dertlerden seni kurtaracak!

Elektra:
Nereden bulacaksın çaresini dertlerimin,
artık iyileştirmek umudu da tükenmişken
onları?

Khrysothemis:
Orestes burada! Benden duymuş ol!
Aynen karşımda bana bakan senin gibi canlı.

Elektra:
Çıldırdın mı, ey zavallı, nasıl gülersin
senin ve benim acıma?

Khrysothemis:
Çıldırmadım, yemin ederim baba ocağı üzerine,
alay etmiyorum, o burada!

Elektra:
Ah bahtsız ben! Kimden duydun ki bu sözü
ona bu kadar inanıyorsun?

Khrysothemis:
Kendimden, başka kimseden değil,
kesin belirtiler gördüğüm için, eminim.

Elektra:
Hangi belirtileri gördün, biçare?
Ne gördün ki, böyle yanıp tutuşursun ateşler
içinde?

Khrysothemis:
Tanrılar adına dinle beni! Ve benden her şeyi
duyduktan sonra
Ya deli de bana ya da bilge!

Elektra:
Konuş, söylemek zevk verecekse sana!

Khrysothemis:
Gördüklerimin hepsini anlatacağım:
Babamın eski mezarına vardığımda
üstündeki tepecikten aşağıya
taze dökülmüş sütlerin aktığını gördüm.
ve çepeçevre çelenklenmişti, akla gelebilecek
her türlü çiçekle, çepeçevre, babamızın
çukuru.
Şaşkınlık içinde, görünce bunu, bakındım
çevreme
dolaşan birileri var mı diye yakınlarda.

Ortalık bana sakin görününce,
mezara daha çok yaklaştım;
ve kabrin hemen kenarında görmez miyim
yeni kesilmiş bir saç buklesi!
Ben zavallı görür görmez bunu
ruhumda canlanıyor bildik bir görüntü
insanların en sevgilisi Orestes'in
işaretini buluyorum.
Ve kaldırdığımda yerden saçı, bozmadım
kutsal suskunluğu, ama
doldu gözlerim sevinç yaşlarıyla!
Ve şimdi hâlâ o andaki kadar eminim
bu armağanların sadece Orestes'ten gelmiş
olabileceğinden!
Çünkü benden ve senden başka kime düşer
bunu yapmak?
Oysa ben yapmadım bunu, sen de abla!
Nasıl yapacaksın ki? Çıkamazken
cezalandırılmadan
tanrılara yakarmak için bile bu saraydan.
Eminiz ki annemin aklından bile geçmez bu,
yapmış bile olsa, bizlerden gizleyemezdi.
Hayır, Orestes'ten geldi bu armağanlar!
Bu nedenle sevgili kardeşim, cesaretini topla,
her zaman destek vermez
aynı insana aynı Daimon[1] boyuna!
İkimize de şimdiye kadar kırgın davrandı,
belki bugün gelecekte bize mutluluk
getirecektir!

Elektra: (*Bitkin*)
Ah, çılgın kız! Ne çok üzüyorsun beni uzun
zamandır.

---

1 Tanrısal bir güç, cin, ruh. Sokrates'te uyarıcı bir iç güç. (Bkz.: Sokrates'in Savunması; Bordo-Siyah Yay.)

Khrysothemis:
Nedenmiş o? Sevindirmiyor mu sözlerim
seni?

Elektra:
Bilmiyorsun, aklının seni ne hayallerle
yanılttığını!

Khrysothemis:
Apaçık gördüğümün ne olduğunu bilmiyor
muyum yani?

Elektra:
Öldü o zavallı! Ve sana vaat ettiği
kurtarma, onunla bitti, bakma artık o yana!

Khrysothemis:
Eyvah, kimden duydun bunu?

Elektra:
Ölümünü gözleriyle gören birinden.

Khrysothemis:
Nerede o, şaşırdım kaldım?

Elektra:
Sarayda. Sevinçle karşılandı, çünkü annemin
işine geldi.

Khrysothemis:
Talihsiz başım. İyi de, kimden geldi
o bir sürü armağan babamın mezarına?

Elektra:
Herhalde, ölmüş olan
Orestes'i anan birinden.

Khrysothemis:
Ah, ne yazık! Sevinçle uçarcasına geldim
buraya
sana bu haberi getirmek için,
başımızdaki felaketten habersiz.
Üstelik eskisinin yanına yeni acıların
katıldığını görüyorum.

Elektra:
Gerçekten de öyle. Fakat beni izlersen
atarsın şimdiki acının yükünü omuzlarından.

Khrysothemis:
Ölümün yuttuklarını mı dirilteceğim?

Elektra:
Söz etmedim böyle bir şeyden, daha aklım
başımda benim.

Khrysothemis:
Peki ne istiyorsun benden, elimden gelebilen?

Elektra:
Senden talep edeceğim şeyi üstlenmeni!

Khrysothemis:
Yardım edebilirsem, kendimi esirgemem.

Elektra:
Unutma ama, çaba göstermeden başaramayız!

Khrysothemis:
Anlıyorum ve yapmak istiyorum elimden geleni.

Elektra:
Öyleyse dinle, ne yapmaya karar verdiğimi!
Destek verecek dostlar konusunda

sen de iyi biliyorsun ki, kimse kalmadı
ortada, çünkü Hades
el atıp onlara, çaldı onları bizden.
Bense, duyduğum sürece başkalarından
sağ salim olduğunu, umdum bir gün döneceğini
intikamını almak için babamın ölümünün.
Ancak şimdi, artık olmadığına göre, gözlerimi
sana çeviriyorum,
tereddüt etmeyesin, Aigisthos denen caniyi
kendi elleriyle babamı öldüren,
kız kardeşinle birlikte gebertmeyi!
Çünkü senden artık hiçbir şey gizlememeliyim!
Ne kadar daha beklemek istiyorsun, yüreğini
hafif tutarak?
Ne umut etmek istiyorsun? Üzülecek, inleyecek
yeterince nedeni olan sen, çaldıkları için
senden babanın zengin mirasını;
evlenmeden, sevinçten, zevkten yoksun,
solup gideceğin için.
Çünkü bundan sonra da bir daha
umma evlenebileceğini! Öylesine düşüncesiz
olmayacaktır Aigisthos asla! Ne senden ne de
benden
bir soy türemesine izin verecek kadar,
kendisini yok edecek!
Fakat uyarsan tavsiyelerime, gurur
duyabilirsin bağlılığından
hem babana hem de artık ölmüş kardeşine
olan!
O zaman, doğduğunda olduğun gibi,
gelecekte de özgür biri olacaksın
ve onurunla evleneceksin; çünkü herkes
evlenmek için bir soylu arar. Ayrıca görmüyor
musun,
kendine ve bana ne büyük bir ün
kazandıracağını,

dinlersen tavsiyelerimi? Çünkü yurttaşların
ve yabancıların arasında
bizi böyle gören herkes, şöyle bir övgüyle söz
etmeyecek mi bizden:
"Baksanıza bu iki kız kardeşe dostlar,
birleşerek babalarının sarayını nasıl
kurtardıklarına!
Her ikisi de düşmanlarının karşısında;
ötekiler iktidarda,
kol kola yürürken, hayatlarını hiçe sayarak,
cinayetin intikamcıları olarak çıktılar ortaya!
Onları sevmeliyiz, onlara saygı duymalıyız
bütün bayramlarda, büyük cesaretlerini
övmeliyiz!"
Böyle söz edecekler bizden
yaşasak da ölsek de
ünümüz hiç terk etmeyecek bizi!
Bu nedenle, sevgili kardeşim, sözlerime
kulak ver!
Babamıza yardım et, kardeşimiz için sabırlı ol
ve kurtar beni bu dertten, kendini de!
Şunu da unutma: Alçakça yaşamak
alçaklıktır soylular için!

Koro:
Böyle durumlarda, akıllı ve temkinli olmak
kesinlikle
hem konuşana hem de dinleyene yardımcı
olacaktır!

Khrysothemis:
Ey kadınlar, daha başta
bu kadar yanlış düşünmeseydi,
dikkati elden kaçırmazdı,
şimdi ondan yoksun olmazdı.
Cüreti ve serinkanlılığı bir silah gibi
kullanmaya,

ve benden yardım almaya kalkarken,
görmüyor musun:
Kadın olarak doğdun sen, erkek değil,
ve kolun düşmanlarınınkinden daha zayıf!
Üstelik artıyor onların şansı günden güne!
Ve bizimki bitip tükeniyor!
Kim, öyleyse, böyle bir adama el uzatmaya
kalkar da
felakete uğramaktan kurtulabilir?
Bak ki, böyle acı çekerken
daha büyük dertler açmayalım başımıza
sözlerimizi biri duyacak olursa!
Çünkü ne kurtarır bizi ne de işimize yarar
güzel sözler bulmanız,
buna rağmen utanç verecek tarzda yok
olmamız.
Ölmek işin en berbat yanı değil zaten,
ölmeye can atıp da
ölememek felaket!
Bunun için yalvarıyorum sana:
Tamamen yok olup gitmeden
ve kurutmadan kökümüzü
dizginle öfkeni!
Bana güvenerek açıkladığın şeyi
söylenmemiş ve olmamış sayıp kendime
saklayacağım!
Ne olursun topla aklını başına, bunca
zamandan sonra,
elinden bir şey gelmeyecek olan sen, gücün
önünde eğ boynunu!

Koro:
Vazgeç! İnsanlar için daha iyi bir kazanç
yoktur,
kurnazca temkinden ve akıllı düşünceden!

Elektra:
Şaşırtmıyorsun beni!
Geri çevireceğini biliyordum zaten,
çağrımı! Bu durumda bu işi ben
kendi ellerimle ve bir başıma halletmek
zorundayım!
Çünkü yapmadan vazgeçmeyeceğim bundan!

Khrysothemis:
Ah, bu düşünceleri taşımış olsaydın
babam öldüğünde! Belki gerçekleştirebilirdin
her şeyi!

Elektra:
Düşüncem aynıydı, ama ruhum zayıftı o
zaman.

Khrysothemis:
Bu ruhu hayat boyunca koru!

Elektra:
Eyleme geçmek istemediğinden, bu uyarıyı
yapıyorsun bana!

Khrysothemis:
Hayır, böyle davrananın başı beladan
kurtulamayacağı için!

Elektra:
Akıllılığını kıskanıyorum, ama nefret
ediyorum ödlekliğinden.

Khrysothemis:
Beni takdir ettiğinde de, aynı sükünetle
seni dinleyeceğim!

Elektra:
Böyle bir şey hiçbir zaman yapmayacağım.

Khrysothemis:
Buna karar vermek için çok vaktimiz olacak!

Elektra:
Git öyleyse, senden hayır yok!

Khrysothemis:
Var da, senin aklın değil ki başında!

Elektra:
Git, git, her şeyi seninkine anlat!

Khrysothemis:
Böylesine bir öfkem yok ki sana!

Elektra:
Baksana, beni nasıl bir utanca
sürüklüyorsun!

Khrysothemis:
Utanca sürüklemiyor, akla davet ediyorum!

Elektra:
Yani senin hükmüne boyun mu eğeyim?

Khrysothemis:
Daha akıllıca bir kararın varsa, izlerim seni.

Elektra:
Ne korkunç, güzel söyler söyleyip, bu kadar
kötü davranmak!

Khrysothemis:
Tam da içine düştüğün hatayı tanımlıyorsun!

Elektra:
Nasıl yani, haklı konuşuyor gibi görünmüyor muyum sana?

Khrysothemis:
Olsun, doğrunun da bize utanç getirmesi mümkündür.

Elektra:
Bu ilkelere göre yaşamıyorum ben!

Khrysothemis:
Eyleme girişirsen, hak vereceksin bir gün bana!

Elektra:
Senden çekinmeden, eylemi gerçekleştireceğim!

Khrysothemis:
Demek ki öyle, yeniden
düşünüp karar almak istemiyor musun?

Elektra:
Hayır, kötü karar nefret vericidir.

Khrysothemis:
Söylediklerimi de kabul etmiyorsun, öyle mi?

Elektra:
Buna çoktan karar vermiştim, yeni değil!

Khrysothemis:
Öyleyse gidiyorum, çünkü ne sen
sözlerime değer veriyorsun benim, ne de ben
senin.

Elektra:
Git öyleyse, asla aramayacağım bir daha seni
ne kadar çok istersen iste!
Çünkü beyhude bir şeyin peşinden koşmak
çılgınlık olur!

Khrysothemis:
Mademki, mantıklı olduğunu düşünüyorsun,
o halde kendi bildiğin gibi mantıklı davran.
Ancak yuvarlandığında felaketin içine
takdir edeceksin söylediklerimi.
(*Saraya girer.*)

STASİMON: 3

Koro:
Niçin, orada yukarıda,
zeki kuşları[1] görüyoruz da
kendilerini doğuranlara ve besleyip büyütenlere
bağlılık içinde, besin bulanları
bizler gerçekleştiremiyoruz bunları?
Ama Zeus'un şimşeği üzerine
ve göklerin Themis'i[2] adına
cezamız uzun süre gecikmeyecek!
Ey, seslen! Zorla gir toprağa
ölüler diyarına inen ey Pheme[3]
haykıran sesini yükselt,

---

1 Leylekler.
2 Themis: Uranos ve Gaia'nın kızı. Doğa yasalarını ve adaleti temsil eden tanrıça.
3 Pheme: Şan ve şöhret tanrıçası.

Hades'teki
Atreus oğullarına,
Hüzün verici utancın haberini götür.
Eski dertten muzdarip bu evde
kavganın çocukları ayırdığını ve
sevginin birleştirmediğini bildir.
İhanete uğrayan
Elektra, yapayalnız yalpalıyor,
babasının akıbetine yana yakıla
bülbül gibi inleyerek ağlıyor;
ölümü umursamadan, hayır, göze alarak
görmemeyi bir daha hayatın ışığını,
yeter ki yakalasın o iki Erinye'yi.[1]
Hangi kız böylesine soyludur
baba tarafından?
Çünkü soyluların hiçbiri
sersefil yaşasa da çocuğum,
bu ününe zarar vermek istemez.
Sen, kendine gözyaşlarıyla dolu bir hayat seçtin,
fenalığı alt etmeye hazırsın ve
çifte onur kazanmaya
en akıllı ve en iyi çocuk olmaya!
Alt ederek düşmanlarını
gelecekte zengin ve kudretli olasın,
bugün onların pençesi altındaysan da.
Seni mutlu bulmadım
ama en yüce iyiye sadık,
Zeus'un erdeme verdiği
büyük ödülü kazanacaksın!

---

1 Erinye: Aynı zamanda lanete uğrayan insanlar için de kullanılan bir kavramdı.

EPEİSODİON: 4

(Orestes Pylades'le girer. Yanlarında kül kabını taşıyan uşaklar vardır.)

Orestes:
Siz kadınlar söyleyin, bize doğru bilgi
verildi mi,
doğru yolda mıyız gitmek istediğimiz yere?

Kadınlardan biri:
Ne arıyorsun yabancı, arzun nedir?

Orestes:
Ne zamandır, Aigisthos'un oturduğu yeri
arıyorum

Kadınlardan biri:
Öyleyse doğru yerdesin işte,
seni buraya yollayan hata etmemiş.

Orestes:
Aranızdan kim haber verir içeri,
arzu edildiği gibi, geldim diye.

Kadınlardan biri:
Buradaki kız; çünkü en yakın akrabalardan
biri elçilik etmeli.

Orestes: (*Elektra'ya*)
Öyleyse içeri git kızım ve de ki,
Phaikos'tan bir adam Aigisthos'u arıyor.

Elektra:
Vah ki vah, yoksa aldığımız haberin
elle tutulur kanıtlarını mı getirdiniz?

Orestes:
Hangi haberden söz ettiğini bilmiyorum,
ancak Strophios adında yaşlı bir adam
benimle
Orestes hakkında bir haber gönderdi.

Elektra:
Neymiş bu haber yabancı? Korku sarıyor
yüreğimi.

Orestes:
Bu dar kül kabında getirdik
gördüğün gibi, ölüden geriye kalanları.

Elektra:
Ey zavallı ben! Burada gözlerimin önünde
acımın hepsi toplanmış duruyor!

Orestes:
Orestes'in başına gelen felakete
dövünüyorsan, bil ki
bu kap onun bedenini sarıyor.

Elektra:
Ver bana, ey yabancı, tanrılar adına, eğer
bu kap
getiriyorsa onu; ki ellerimle tutayım
ve bu küllere bakarak
kendime ve bütün soyuma ağlayayım!

Orestes:
Kim olursa olsun, verin çanağı ona! Çünkü
düşmanca niyetle değil de
arkadaşı ya da akrabası olarak yalvarıyor
ısrarla!

(*Kabı Elektra'ya verirler*)

Elektra:

Ey en sevdiğim insanın hatırası,
Orestes'in hayatından bana kalan biricik
yadigâr!
Seni buradan yollarkenki umutlardan ne
kadar uzak
karşılıyorum tekrar seni!
Şimdi bomboş bir hiç olarak tutuyorum seni
ellerimde,
oysa seni, ey genç, çiçek açarken yollamıştım!
Ah, keşke o zaman kurtulsaydım bu hayattan,
seni yabancı ellere yollamadan,
bu iki elimle seni
çaldıktan ve kurtardıktan sonra ölümden.
O gün orada ölürdün
ve babamızın mezarından
sana da onunki kadar bir yer verilirdi.
Şimdiyse memleketine uzak, yabancı bir
ülkeye sürülmüş
bir sığınmacı olarak sersefil öldün, kız
kardeşinin lütuflarından uzak
ve kendi ellerimle zavallı ben seni
yıkayıp takdis edemedim ve alamadım
cayır cayır yanan ateşten,
âdet olduğu üzere, zavallı yükü!
Küçücük bir toz yığını olarak dönüyorsun
buraya, daracık bir yerde!
Ah zavallı benim, çok yazık o zamanki boşa
giden emeklerime,
sana onca zahmetle seve seve verdiğim.
Çünkü hiçbir zaman annemin gözbebeği
değildin benim olduğun kadar
kimse beslemezdi seni benden başka
Ve "abla" diye seslenirdin herkesin önünde
bana.
Tek bir günde uçup gitti bütün bunlar,
öldüğün için sen

her şeyi yutup götüren kasırgalardaki gibi.
Geçip gidince sen, demektir ki artık geçip
gitti babam da. Artık öldüm ben de
senin gibi, ölüm kopartıp aldığı için seni ve
gülüyor düşmanlarımız
sevinçten çıldırıyor sözde anamız olacak
kadın; hani belli etmeden
intikam almak için döneceğini
bana gizlice haber verdiğin.
Fakat işte artık kötü daimonumuz,
senin ve benim, boşa çıkardı umutlarımızı
seni bana böyle geri yollayan: O sevgili beden
yerine
sadece kül ve yararsız bir gölge.
Eyvahlar olsun!
Ah, zavallı beden, çok yazık, yazık!
Karanlık yollara düştün de sevgili kardeşim,
beni nasıl mahvettin!
Evet mahvediyorsun beni kardeşimin başı
beni de kapa öyleyse bu daracık odaya,
bir hiç olan beni, bu hiçliğin içine ki,
orada aşağıda, artık gelecekte seninle birlikte
kalayım,
çünkü burada yukarıda kaldığın sürece
her şeyi paylaşmıştım seninle,
ve arzu ediyorum, öldükten sonra
mezarda da senden uzak kalmamayı, çünkü
sadece ölüler acı çekmekten kurtulurlar!

Koro:
Ölümlü bir babadan geliyorsun Elektra,
unutma! Ve ölümlüydü Orestes!
Bu nedenle işte, yanıp yakılma haddinden
fazla!
Hepimizi bekliyor aynı kader!

Orestes:

(*Konuşma sırasında Elektra'yı tanımıştır.*)

Yazıklar olsun bana! Neler söylüyorum? Ne kadar şaşkınca sözlerim!

Tutamam artık dilimi daha fazla!

Elektra:

Hangi acı sardı yüreğini? Neler söylüyorsun böyle?

Orestes:

Bu Elektra'nın şahane bedeni mi karşımdaki?

Elektra:

Öyle! Ama çaresizlik içinde kendisi!

Orestes:

Ah, kader nasıl da bahtsız etmiş seni!

Elektra:

Üzülüyorsun yabancı, ama herhalde bana değil?

Orestes:

Ey muhteşem beden! Böylesine insafsızca ve layık olmadığı şekilde harap edilen!

Elektra:

Bu kadar acı, yabancı, benden mi söz ediyorsun yoksa?

Orestes:

Yazık dertlerle, ıstıraplarla ve kocasız geçen ömrüne!

Elektra:
Ne bakıyorsun yabancı bana, böyle inleyerek?

Orestes:
Dertlerinin hiç farkında olmamışım!

Elektra:
Sözlerim mi hatırlattı onları sana?

Orestes:
Çok sayıda acının üzerine yazıldığını
görüyorum.

Elektra:
Hem de felaketlerimden çok azını
görüyorsun.

Orestes:
Bunlardan daha kötüsünü görmek
mümkün mü?

Elektra:
Katilleriyle yaşadığıma göre...

Orestes:
Kimlerin, ne ima etmek istiyorsun?

Elektra:
Babamın... Üstelik mecburum onlara hizmet
etmeye!

Orestes:
Hangi insan seni buna zorluyor?

Elektra:
Anne diyorlar ona, ama bir anneye hiç
benzemiyor!

Orestes:
Elleriyle mi, yoksun, aç, sefil bırakarak mı?

Elektra:
Elleriyle, yoksun, aç, sefil bırakarak!

Orestes:
Peki kimse yok mu sana yardım edecek ve
bunları engelleyecek?

Elektra:
Hayır, o biricik insanı da kül olarak getirdin
bana!

Orestes:
Ah, bahtsız kişi, nasıl üzüldüm sana!

Elektra:
Bütün insanlar arasında acıyan tek kişisin
bana!

Orestes:
Evet, aynı acıları çeken tek kişi ben olduğum
için!

Elektra:
Ama soyumuzdan değilsin değil mi, ya da
akrabamız?

Orestes: (*Koroyu göstererek*)
Şunlar iyi niyetli olsalar söylerdim bunu sana.

Elektra:
Öyledirler; sadık dostlar önünde
konuşuyorsun.

Orestes:
Öyleyse bir kenara koy kül kabını ve dinle!

Elektra:
Hayır, tanrılar adına yabancı, bana bunu yapma!

Orestes:
Sözlerime kulak ver, kaçırmayacaksın hiçbir şey!

Elektra:
Hayır yalvarırım, en değerli varlığımı benden alma!

Orestes:
Bırak, söyleyeceğim!

Elektra:
Vah bedbaht ben,
Orestes, çalıyorlar mezarını da benden!

Orestes:
Bırak böyle yakınmayı, haklı konuşmuyorsun sen!

Elektra:
Nasıl yani, ölü kardeşim için yakınmakta haksız mıyım?

Orestes:
Yakışmıyor sana, onun hakkında böyle konuşmak!

Elektra:
Bu kadar az mı layığım ben ölüye yani?

Orestes:
Layıksın elbette, ama bu kap seninle ilgili değil!
(*Elektra'nın hâlâ sımsıkı tuttuğu kabı alır.*)

Elektra:
Niçin olmasın, Orestes'in külleri içinde olduğuna göre?

Orestes:
Orestes'in değil, sadece görünürde öyle düzenlendi!

Elektra:
Nerde öyleyse mezarı o talihsizin?

Orestes:
Hiçbir yerde, çünkü hâlâ yaşayanın mezara ihtiyacı yoktur!

Elektra:
Neler söylüyorsun sen delikanlı?

Orestes:
Yalan söylemiyorum!

Elektra:
Yani yaşıyor bu adam?

Orestes:
İçimde hayat varsa eğer!

Elektra:
Sen, sen osun?

Orestes:
Gözden geçir babamızın mührünü ve bak
bakalım doğruyu mu söyledim!

Elektra:
Ey sevgili ışık!

Orestes:
Evet, kesinlikle, en sevimli gün!

Elektra:
Sesin, sesin midir kulağıma gelen? Demek ki
geldin?

Orestes:
Başkalarından işitme sesimi!

Elektra:
Elim seni gerçekten de tutuyor mu sımsıkı?

Orestes:
Gelecekte beni nasıl tutacaksa öyle!

Elektra:
Sevgili kadınlar, siz yurttaşlarım!
Bakın, işte Orestes, önce akıllı bir hileyle
ölüp sonra gene hileyle buraya gelebilen!

Koro:
Görüyoruz çocuğum ve gözyaşlarımız sel gibi
akıyor
böyle bir kader karşısında!

Elektra:
Ey değerli evlat
en sevdiğim soyumun evladı
geldin, buldun, buldun özlediklerini!

Orestes:
Geldim! Ama sessiz kal ve bekle!

Elektra:
Neden?

Orestes:
İçeride kimse bizi duymasın diye susman iyi olur!

Elektra:
Ah hayır, alt edilemez Artemis adına!
Asla titremek istemiyorum
lüzumsuz kalabalık karşısında
bu evin kadınlarından oluşan!

Orestes:
Unutma, kadınların içinde de Ares'in yaşadığını!
Bunu sen iyi bilirsin, kendin deneyiminle öğrendin!

Elektra: (*Derin derin iç çekerek*)
Ah, ah tanrılar!
Asla kafamızdan atamayacağız olanları,
asla bizi bırakmayacaklar,
acımızı körüklüyorsun gene apaçık!

Orestes:
Biliyorum, ama içinde yaşadığımız an diyorsa ki hatırlayın
unutmamak şart olanları.

Elektra:
Ah, yaşadığım her an zaten,
şimdidir benim için.
Doğru söylemem gerekirse,
mademki artık özgürce konuşabiliyorum.

Orestes:
Ben de bunu söylüyorum! Bu nedenle
özgürlüğünü koru diyorum.

Elektra:
Nasıl?

Orestes:
Yeri zamanı gelmedikçe ağzını sıkı tut, uzun
konuşmalardan sakın!

Elektra:
Artık ortaya çıktığına göre, kim
sözlerin yerine suskunluğu koymak ister
artık;
çünkü hiç ummazken gördüm seni.

Orestes:
Beni gördün, çünkü tanrılar beni acele
etmeye zorladılar!

Elektra:
Bu durumda daha yüce bir lütfa çekiyorsun
dikkatimi.
Bir tanrı yolladıysa seni evimize!
Daimonia'n yolladı seni!

Orestes:
Gerçi istemiyorum engellemek sevincini,
ama korkarım, fazlasıyla etkiliyor seni!

Elektra:
Ah, bunca zamandan sonra
bana görünmek için
tenezzül edip geldin
beni böyle dertler içinde gördüğün için
sakın...

Orestes:
Sakın ne? Ne yapmayayım?

Elektra:
Yüzünü görme sevincini esirgeme benden,
mahrum olmayayım bundan!

Orestes:
Başkaları böyle yapsa ben bile kızarım buna!

Elektra:
Demek ki esirgemeyeceksin bunu benden!

Orestes:
Zaten nasıl esirgerim ki?

Elektra:
Sevgili dostlar, kardeşim, az önce
bir daha duymayı ummadığım sesi duydum.
Bastırmıştım acımı,
sesimi çıkarmadım ve bağırmadım
ben zavallı, duyduğumda öldüğünü.
Oysa şimdi tutuyorum seni kollarımda!
Bana kıymetli yüzünü gösteriyorsun,
sıkıntılardayken bile unutmayacağım onu.

Orestes:
Lüzumsuz sözleri bırak
Ne söz et bana,

annemin yozlaşmışlığından
ne de Aigisthos'un
soyumuzun mirasını tükettiğinden,
har vurup harman savurduğundan.
Çünkü bu konuşma
bütün zaman ölçülerini aşar!
Sadece şimdi işime yarayacak olanı
söyle bana: İster apaçık
ister gizli, gülmelerini düşmanlarımızın
bu yoldan nasıl engelleriz,
ama öyle ki annemiz seni tanımasın
ışıldayan yüzünden, hemen
biz girer girmez eve ikimiz birden;
tamam, yanıp yakılmaya devam et, sanki
felaket
düzmece bir haber değilmiş gibi;
o zaman gelecekte sevineceksin
ve engellenmeden gülebileceksin!

Elektra:
Evet kardeşim, nasıl istersen
öyle yapacağım! Çünkü sevinçlerimi
sana borçluyum, onlara kendim ulaşmadım.
Dolayısıyla, azıcık da olsa seni üzerek
kendi büyük yararımı kovalamayacağım.
Zaten böyle yaparsam hizmet etmiş de olmam
şu an bizden yana olan Daimonia'ya.
Buradaki durumu kendin de biliyorsun
işittiğine göre Aigisthos'un olmadığını
sarayda, annemizin ise içeride olduğunu.
Endişelenme, onun beni görmesinden
sevinçle gülerken; çünkü içime işlemiş o
köklü nefret bir kere
ayrıca, artık seni gördüğüme göre
bir daha son vermeyeceğim, sevinçten
gözyaşları dökmeye. Çünkü nasıl son
verebilirim buna

değil mi ki seni bu yolda
hem ölü hem canlı buldum sonunda.
Akıl almaz olanı yaptın bana, öyle ki
çıksa artık babam dipdiri karşıma,
bunu bir hayal oyunu yerine koymayacağım,
onu gördüğüme basbayağı inanacağım.
Nihayet bu yoldan bana geldiğin için
sen önden git ve yönlendir her şeyi
kendi bildiğin gibi. Çünkü ben olsam
şunu muhakkak yapardım: Onurumla
kendimi kurtarır
ya da soyluca giderdim ölüme!

Orestes:
Sus yalvarırım, çünkü duyuyorum
içerdeki kapıdan birinin çıktığını.

Elektra: (*Sesini değiştirerek*)
Gir içeri yabancı
çünkü sarayda kimsenin
ne geri çevirebileceği ne de sevinçle
karşılayabileceği
bir şey getiriyorsun!

Eğitmen:
Ah, akılları başlarından gitmiş en büyük
çılgınlar!
Hayatınız için artık endişe etmiyor musunuz?
Yoksa zaten doğuştan mı akıldan
yoksundunuz
ki, en büyük felaketle burun burunayken;
hatta
içindeyken, onu fark etmiyorsunuz?
Bu arada bütün bu süre boyunca
nöbet tutmamış olsaydım bu kapıda,
planlarınız

bedenlerinizden önce ulaşırdı içeri!
Bu nedenle dikkatimi şemsiye yaptım size!
Bırakın bu uzun konuşmaları bir yana
ve bu doymak bilmeyen sevinç çığlıklarını!
Gelin, içeri girin! Çünkü tereddüt etmek
böyle durumlarda ve zamanı hiçe saymak
felakettir!

Orestes:
İçeri girince ne yapmam gerekir?

Eğitmen:
Pekâlâ! Sağlandı zaten kimsenin seni
tanımaması!

Orestes:
Yani öldüğümü haber mi verdin onlara?

Eğitmen:
Güven buna! Hades'ten dönmüş birisin şu
anda!

Orestes:
Sevindirdi mi bu haber onları? Neler dediler?

Eğitmen:
İş bittikten sonra söyleyeceğim bunu sana!
Ama şimdi
her şey mutlu ediyor onları, mutlu etmeyecek
olan da!

Elektra:
Kim bu, kardeşim, konuş tanrılar adına!

Orestes:
Tahmin etmedin mi?

Elektra:
Hatırlayamadım onu.

Orestes:
Bilmiyor musun bir zamanlar beni kime
emanet ettiğini?

Elektra:
Ne demek istiyorsun sen? Kime?

Orestes:
Ona,
dikkatin sayesinde senin,
beni Phoikos toprağına götüren adama?

Elektra:
Desene o, birçok kimse arasından
sadık bulduğum kişi, babamın ölümü
sırasında?

Orestes:
O işte! Başka soru gereksiz!

Elektra:
Ey sevgili ışık! Ey Agamemnon evinin
biricik kurtarıcısı! Buradasın demek?
Gerçekten de sen misin, hani onu ve beni
birçok felaketten kurtaran?
Ah senin değerli ellerinin ve tatlı
hizmetleri ayaklarının!
Niçin gizlendin burada uzun süre,
ve açıklamadın gerçeği bana, hatta
sözlerinle beni kahrettin
benim için en güzel işi yaparken?
Varol, baba! Çünkü seni
bir baba olarak görüyorum! Esenlikler
seninle olsun!

Ayrıca bil ki, bütün insanlar arasında
en çok senden nefret ettim, en çok seni
sevdim aynı gün içinde!

Eğitmen:
Yeter! O arada nelerin olup bittiğini
tamı tamına anlatmak için sana,
birçok gece geçecek
ve bir o kadar da gün Elektra!
Ancak ikinize, hazır birlikte buradayken,
derim ki:
Şimdi eylem zamanı! Şimdi Klytaimnestra
henüz yalnız, korumuyor hiçbir erkek onu!
Gecikirseniz
unutmayın, başkalarıyla ve daha
beceriklileriyle
büyük sayıda dövüşmek zorunda kalacaksınız!

Orestes:
Uzun konuşmalara ihtiyacı yok bu işin,
hayır, çarçabuk eve girmek gerek, dua
eder etmez
tanrıların kutsal yerine,
kapının girişini tutan.
(*Ellerini kaldırarak sessizce kapının önünde dua ederler ve içeri girerler. Elektra, Apollon'un mihrabına doğru yürür.*)
Elektra:
Kral Apollon! Merhametle dinle ikisini
ve beni; nem varsa elimde, adadım sana
sık sık çıkıp karşına; hiç yorulmayan
kaldırılmış ellerimle. Şimdi de
ey Lykeios Apollonu, rica ediyorum,
diz çöküp
yalvarıyorum, elimde bir şey yoksa da, olanla
sana;

iyiliğini bizden esirgeme, bu planda yardımcı
ol bize
ve göster bütün insanlara, tanrıların
zedelenmiş kutsal inancı nasıl cezalandırdığını!
(*Elektra da içeri girer*)

STASİMON 4

Koro:
Bakın nasıl kan kokusu soluyarak yaklaşıyor
Ares ağır ağır,
bu sarayın eşiğini çoktan aştı ötekiler!
Bütün kötü suçların kokusunu alanlar,
kendilerinden hiçbir şeyin saklanamayacağı
köpekler:[1]
Korkunç Erinyeler!
Ruhumun kurduğu hayal artık beklemeyecek
daha fazla salınarak boşlukta!

Odalarının içine kadar,
hileli adımlarla sinsice,
ölülerin intikamcısı,
eski ünlü baba evine,
kana bulanmış cinayet aleti elinde,

Maia'nın[2] oğlu Hermes'in yol göstericiliğinde
götürülüyor,
geceye gizleyerek hilesini,
artık daha fazla oyalanmayarak,
hedefin göbeğine kadar!

---

1 Erinyeler'den söz ediliyor; çünkü onlar köpek gibi, suç işleyen insanın peşine takılırlar.

2 Maia: Dev Atlas'ın kızları olan Pleiades yıldızlarından biri; Zeus'un sevgilisi, Hermes'in annesi.

Elektra:
Siz sevgili kadınlar; erkekler günlük işlerini
şimdi bitirecekler! Bekleyin bu nedenle
sabırla burada!

Kadınlardan biri:
Nasıl yani? Ne yapıyorlar şimdi?

Elektra:
Gömmek üzere kül kabını hazırlıyor
Klytaimnestra
ve o ikisi de, başında duruyor!

Kadınlardan biri:
Peki sen niye koştun dışarıya?

Elektra:
Dikkat etmek için, Aigisthos'un biz farkında
olmadan içeri girmemesine!

Klytaimnestra: (*Evde*)
Ah, eyvah, dostların bulunmadığı bu saray
dolup taşmış canilerle!

Elektra:
Dikkat edin, içeriden biri bağırıyor,
duymuyor musunuz sevgili dostlar?

Koro:
Dehşet verici şeyler duydum
ürperip kaldım!

Klytaimnestra:
Eyvah, neredesin! Yetiş Aigisthos!

Elektra:
Kulak verin, gene bağırıyor!

Klytaimnestra:
Ah benim sevgili oğlum
merhamet et annene!

Elektra:
Ama sen ne ona
ne de babasına acıdın!

Koro:
Ey talihsiz kent, ey talihsiz soy!
Ölümün soluğu silecek seni, silip süpürecek!

Klytaimnestra:
Ah, yaralandım işte!

Elektra: (*Olanca gücüyle bağırır*)
Bir kez daha sok kılıcı, yapabilirsen!

Klytaimnestra:
Bittim, bir darbe daha aldım!

Elektra:
Keşke aynı anda Aigisthos'a da gelse
darbeler!

Koro:
Lanet gerçekleşiyor!
Toprağım, derinliklerde sakladıkları yaşıyor!

Çünkü günahları ödeterek akıyor bol bol kan
çoktan ölmüş olanların yanına!
(*Orestes ve yaşlı eğitmen içerden çıkarlar.*)

Koro:
Ama bakın, geliyorlar gene!
Ares'e verdikleri kurbanın kırmızı kanı
ellerinden damlıyor.
Onları kınayamam.

Elektra:
Orestes, durum ne?

Orestes:
Evin içinde her şey tamam
Yerinde idiyse Apollon'un kehaneti.

Elektra:
Annem öldü mü?

Orestes:
Ölmüş yatıyor, günahkâr kadın! Korkma,
bundan sonra annenin kötü maksatları
artık incitmeyecek seni!

Koro:
Sessiz olun, Aigisthos'un görüyorum
yaklaştığını!

Orestes:
Tam zamanında geliyor!

Elektra:
Çabuk geri dönün siz ikiniz!

Orestes:
Nereden gördünüz o adamı?

Kadınlardan biri:
Orada, kentin kapısından bize doğru geliyor,
sevinçle
Orestes'in öldüğü haberini almışa benziyor!

Koro:
Avluya girin hadi çabuk!
İlk işinizi iyi bitirdiniz! Şimdi de bunu bitirin!

Orestes:
Cesaret yeter, bitireceğiz!

Elektra:
Çabuk ol, düşünürken!

Orestes:
Gidiyorum!
(*Orestes yaşlı eğitmenle birlikte içeri girer.*)

Elektra:
Onu burada karşılayacağım!

Koro:
Yumuşak şeyler söyle
Kulağına ki, körü körüne
Dike'nin kavgasının düşsün göbeğine!

EKSEDOS (*Aigisthos gelir*)

Aigisthos: (*Koroya*)
Kim biliyor aranızdan, Phoikis'li dostların
nerede olduklarını,
Orestes hakkında haber getirdikleri söylenen
Hayatını araba kazasında yitirdiğine dair?
(*Elektra'ya*)
Sana soruyorum, evet sana, hani hep
küstahça davranan,

çünkü en çok seni ilgilendiriyor herhalde
ve en iyi sen anlatırsın bana olup biteni!

Elektra:
Biliyorum elbette, nasıl bilmem ki!
Yoksa ilgilenmemiş olurum en sevdiğimin
akıbetiyle!

Aigisthos:
Nerede öyleyse yabancılar, söyle bana!

Elektra:
İçeride, çünkü sevimli bir ev sahibesiyle
karşılaştılar.

Aigisthos:
Ona Orestes'in öldüğünü mü söylediler ikna
edici biçimde?

Elektra:
Sözlerden çok daha iyi kanıtlarla!

Aigisthos:
Burada mı hâlâ? Görebilir miyim onu kendi
gözlerimle?

Elektra:
Pek de arzu edilmeyecek bir görünüşü var
ama, evet.

Aigisthos:
Hiç alışılmadık bir şekilde sevindirdin beni!

Elektra:
Sevin öyleyse, bu sevindirecekse seni!
(*Sarayı gösterir.*)

Aigisthos:
Susun, emrediyorum ve açın kapıları,

bütün Mykenai'lılar ve Argos'lular görsün
diye,
varsa eğer biri hâlâ umut bağlayan, bu adama,
öldüğüne göre o artık, dizginleri kendi eline
alsın,
ve benim kendisini terbiye etmeme ihtiyaç
duymadan
aklını başına toplasın!

Elektra:
Benim aklım çoktan başıma geldi!
Çünkü zaman bana güçlünün yanında yer
almayı öğretti!
(*Elektra kapıyı açar. Orestes ile yaşlı eğitmen dışarı çıkarlar. Uşaklar Klytaimnestra'nın üstü örtülmüş tabutunu çıkartırlar.*)

Aigisthos:
Ey Zeus, ne mutlu manzara bu: Onu bu hale
getiren
tanrıların öfkesi değilse nedir, ama bakıyorsa
ona Nemesis, susarın seve seve!
Kaldırın bu örtüyü tamamen gözlerimizin
önünden ki,
akrabamın ölümüne ben de ağlayayım!

Orestes:
Kendin çek al örtüyü, bana değil sana düşer bu,
burada yatanı görmek ve tatlı sözler
söylemek!

Aigisthos:
(*Tabutun üstünü açar ve dehşetle geriye sıçrar.*)
Mahvoldum, ne görüyorum!

Orestes:
Kimden korkuyorsun?
Kim şaşırttı seni?

Aigisthos:
Kimin gerilmiş ağına düştüm ben talihsiz
adam?

Orestes:
Hâlâ anlamadın mı
yaşayanlara ölüymüş gibi hitap ettiğini?

Aigisthos:
Yandım, mahvoldum, bu konuşmayı
tanıyorum, imkânsız
böyle konuşanın Orestes olmaması!

Orestes:
Ve sen, en iyi kâhin, bunca süre yanıldın mı?

Aigisthos:
Bittim, mahvoldum ben zavallı, ama fırsat ver
birkaç şey söylememe!

Elektra: (*Sertçe*)
Tanrılar aşkına
Konuşturma onu daha fazla kardeşim ve
uzatma konuşmaları!
Ölümlüler kötülüklere bulaşmışlarsa,
ölmesi gereken biri, zamanı uzatmakla
ne elde edebilir ki? Hemen öldür onu,
ve öldürdükten sonra, at onu
mezarcıların önüne; bu adamı
layık olduğu gibi gömecek olan, gözlerimizden
uzak!
Çünkü ancak bu, benim bir zamanlarki
felaketimi karşılayacak ceza olur!

Orestes:
Hadi bakalım hemen içeri gir! Çünkü şimdi sözlerin sırası değil, hayatın senin söz konusu olan!

Aigisthos:
Neden beni içeri götürüyorsun?
Soylu bir iş yapıyorsan, onu niçin gizliyorsun ve beni hemen öldürmüyorsun?

Orestes:
Talimat verip durma artık!
Babamı öldürdüğün yere git ki,
aynı yerde ölesin!

Aigisthos:
Kaçınılmaz mı bu evin
Pelopid'lerin acılarını seyretmesi,
hem şimdiki hem de gelecekteki dertleri?

Orestes:
Seninkini kesinlikle, kâhinlik edeyim sana!

Aigisthos:
Ama övündüğün bu beceri sana babandan kalmadı.

Orestes:
Çok boş konuşuyorsun, ama yolu uzatıyorsun!

Aigisthos:
Sen önden git!

Orestes:
Sen önden gitmelisin!

Aigisthos:
Kaçmayayım diye mi?

Orestes:
Canın istediği gibi ölmeyesin diye!
Acıyı senden esirgememeliyim!
(*Halka dönerek*)
Yasalara karşı davranmak isteyen herkese
bu cezanın verilmesi zorunlu olmalı: Ölüm
cezası.
Kötülük o zaman azalırdı!
(*Orestes ve Pylades, Aigisthos'un arkasından saraya girerler. Elektra'nın arkasından gittiği tabut içeri taşınır. Elektra kapıyı kapar.*)

Koro:
Ey Atreus'un tohumu!
Sayısız dertten sonra
nihayet bu iş seni
özgürlüğe kavuşturdu!

Klasik Yunan tragedyalarının olduğu gibi "*Elektra*" tragedyasının seyircisi de, kraliçe Klytaimnestra'nın, donanmasından rüzgârı esirgeyen tanrılara öz kızı Iphigenia'yı kurban eden Agememnon'dan korkunç bir intikam aldığını ve sonrasını bilmekteydi. Çünkü Yunan tragedyası, toplumsal inancın temeli olan dinsel-mitolojik söylencenin kendine çizdiği sınırların dışına çıkamaz, yarı tarihsel, yarı mitolojik kahramanların başına gelenleri ilkece değiştiremezdi. "Şimdi ne olacak?" merakını pek taşımayan seyirci, "Yazar, hepimizin bildiği bu temayla bize ne demek istiyor?" sorusuyla antik tiyatronun basamaklarını doldururdu. Mitolojik-tarihsel kişilikler içindeki psikolojik, insani, gerçekçi boyutu yakalayan Sophokles, intikamı bir tür adalet uygulaması olarak yorumlayıp Agamemnon ailesi trajedisine ilginç bir yaklaşım getirir.

Elektra: İntikamlar zinciri.



HIZLI VE KOLAY OKUMA TEKNİĞİNE UYGUN PRATİK EBAT
ÖZGÜN ÖNSÖZLE SUNUM, AKADEMİK ÇEVİRİ ANLAYIŞI
GÖZÜ AZ YORAN LACİVERT YAZI, GRİ ZEMİN BASILMIŞTIR

ISBN-978-605-4439-20-1

BORDO SİYAH

YÜKSEK KALİTE UYGUN FİYAT
TAM METİNDİR ● 3 TÜRK LİRASI

YETKİN KADRO HAZIRLAMIŞTIR, ÖZGEÇMİŞLERİ KÜNYEDEDİR